

Aan de leden van Provinciale Staten
van Groningen, Fryslân en Drenthe

Groningen, 9 december 2010

Behandeld door : C.A.B. Bock
Telefoonnummer : 050-5224 942
E-mail : bestuur@snn.eu
Ons kenmerk : UP-10-21622
Bijlage(n) : 1
Onderwerp : EIM-rapport: Actualisering evaluatie Kompas voor het Noorden

Geachte Statenleden,

Hierbij bieden wij u het rapport 'Actualisering evaluatie Kompas voor het Noorden' aan. In het rapport worden de resultaten weergegeven van een onderzoek naar de effectiviteit en efficiëntie van het Kompasprogramma, het regionaal-economisch stimuleringsprogramma voor Noord-Nederland dat in 2000 van start ging en volgend jaar definitief wordt afgerond. Het onderzoeksbureau EIM heeft deze evaluatie de afgelopen maanden in opdracht van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie uitgevoerd.

De evaluatie vormt feitelijk een actualisering van de 'Update van de Mid Term Review' uit 2007. Ze kan worden gespiegeld aan de studie 'Regionaal Economisch Beleid voor Noord-Nederland', die in mei van dit jaar door hetzelfde EIM is uitgevoerd in opdracht van het SNN. Ook die studie had het Kompas als onderwerp. Dit rapport hebt u begin september van ons ontvangen.

De verschillen tussen beide evaluaties zitten in de opdrachtgever (SNN vs. EL&I) en de aanpak. Werd voor het SNN-onderzoek primair gekeken naar ontwikkelingen in macro-economische indicatoren; het voorliggende rapport is meer traditioneel van opzet, in de zin dat het leunt op outputs en effecten die op projectniveau zijn geregistreerd. Juist door deze verschillen in invalshoek en benadering kan waarde worden gehecht aan de conclusies die worden getrokken. Die zijn namelijk eenduidig: het Kompas is een effectief programma geweest. De belangrijkste doelstellingen worden gehaald. Deze effectiviteit geldt onder meer voor de werkgelegenheid.

Vermeldenswaardig is dat de schattingen die EIM heeft verricht nauwelijks verschillen van de eigen ramingen van het SNN. Beide komen - gemiddeld genomen - uit op circa 18.700 nieuwe arbeidsplaatsen, die aan het Kompas kunnen worden toegerekend.

Behalve effectief is het Kompas naar de mening van EIM ook overwegend efficiënt uitgevoerd. Met één publieke euro worden naar verwachting bijna twee euro's aan private investeringen uitgelokt. Elke structurele nieuwe arbeidsplaats vergt naar schatting een investering van ongeveer € 29.000,- uit EZ/Kompasmiddelen.

Ten slotte concludeert EIM dat de uitvoeringskosten van het Kompas laag zijn geweest. Slechts 4,3% van het budget is opgegaan aan uitvoeringskosten. De resterende 95,7% is als subsidie verstrekt voor projecten. In vergelijking met de forfaitaire bedragen die doorgaans voor uitvoeringskosten staan, kunnen de 4,3% voor Kompas naar de mening van EIM als zeer laag worden aangemerkt.

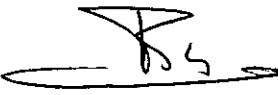
Het rapport treft u ook aan op de website van het SNN: www.snn.eu. Vanzelfsprekend is ook het andere EIM-rapport via deze site beschikbaar.

Hoogachtend,

het Dagelijks Bestuur van het
Samenwerkingsverband Noord-Nederland,

M.J. van den Berg
voorzitter

H.J. Bolding
secretaris

Actualisering evaluatie Kompas voor het Noorden

drs. P. Gibcus
dr. D. Bleeker
drs. N. Tiggeloove

Zoetermeer, 22 oktober 2010

Dit onderzoek is gefinancierd door het Ministerie van Economische Zaken.

De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust bij EIM bv. Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Vermenigvuldigen en/of openbaarmaking in welke vorm ook, alsmede opslag in een retrieval system, is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van EIM bv. EIM bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

The responsibility for the contents of this report lies with EIM bv. Quoting numbers or text in papers, essays and books is permitted only when the source is clearly mentioned. No part of this publication may be copied and/or published in any form or by any means, or stored in a retrieval system, without the prior written permission of EIM bv. EIM bv does not accept responsibility for printing errors and/or other imperfections.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	7
2	Het Kompas	9
2.1	Achtergrond van het Kompas	9
2.2	Doelstelling van het Kompas	9
2.3	Deelprogramma's	10
2.4	Thema's	10
2.5	Maatregelen	11
2.6	Financiële voortgang	15
2.7	Conclusies	18
3	Sociaaleconomische ontwikkelingen	19
4	Effectiviteit	23
4.1	Output- en resultaatindicatoren	23
4.2	Netto werkgelegenheid	29
4.3	Conclusies	31
5	Efficiëntie	33
5.1	Efficiëntie op outputniveau	33
5.2	Private cofinanciering en hefboomwerking	35
5.3	Efficiëntie in termen van werkgelegenheid	36
5.4	De uitvoeringskosten	37
5.5	Conclusies	38
Bijlagen		
I	Begrippen	39
II	Overzicht thema's en maatregelen EZ/Kompas	41
III	Toelichting bepaling netto werkgelegenheid	45
IV	Tabellen	51

Samenvatting

Het Kompas voor het Noorden (het Kompas) is het ruimtelijk economische ontwikkelingsprogramma 2000 tot en met 2006 voor Noord-Nederland. De hoofddoelstelling van het Kompas is een bijdrage te leveren aan het inlopen van het economische faseverschil tussen Noord-Nederland en Nederland als geheel, gemeten in termen van werkgelegenheid. Daarnaast dient het programma bij te dragen aan het versterken van het stedelijke en landelijke gebied. Kwantitatief is de hoofddoelstelling vertaald naar ruim 15.000 additionele voltijdbanen.

Het Kompas is voornamelijk gefinancierd met middelen van het Ministerie van Economische Zaken (EZ), zogenaamde EZ/Kompasmiddelen, en met de Europese EFRO-middelen die in het kader van het Enkelvoudig Programmeringsdocument Noord-Nederland 2000-2006 beschikbaar zijn gesteld.

De laatste tussentijdse evaluatie (Update MTR) van het Kompas dateert uit 2007. Destijds was nog maar een deel van de projecten afgerond en afgerekend. Inmiddels is het merendeel van de projecten afgerond. Eind 2011 zullen alle projecten zijn afgerekend. Om een actueel beeld te krijgen heeft het Ministerie EIM gevraagd om de tussenevaluatie te voorzien van een actualisering van de kwantitatieve gegevens. Doel is om te zien of het Kompas effectief is met betrekking tot het behalen van de beoogde doelstellingen en of het efficiënt is verlopen.

Sociaaleconomische ontwikkeling van Noord-Nederland

Noord-Nederland heeft in de periode 2000-2009 een overwegend gunstige sociaaleconomische ontwikkeling doorgemaakt. De structurele economische achterstand ten opzichte van de andere regio's in Nederland is verminderd, maar nog niet geheel ingelopen. Indicatoren als de werkloosheid, de werkgelegenheid, de netto participatiegraad en het bruto regionaal product per inwoner ontwikkelden zich positief. Hiervan zegt de netto participatiegraad het meest direct iets over het inlopen van het faseverschil in termen van werkgelegenheid. De netto participatiegraad is in Noord-Nederland sterker toegenomen dan in Nederland, waardoor het faseverschil kleiner is geworden. De sectorstructuur en het stuwende karakter zijn niet noemenswaardig veranderd. Noord-Nederland scoort op tien sociaaleconomische indicatoren wel lager dan Nederland als geheel.

Effectiviteit

Nog niet alle EZ/Kompasprojecten zijn afgerond en ook de meeste subsidieregelingen zijn nog niet vastgesteld. Hoewel dus nog niet alle effecten zijn gerealiseerd, kan op basis van de realisatiewaarden per 1 juli 2010 worden geconcludeerd dat de belangrijkste doelstellingen van het Kompas worden bereikt.

Het Kompas is onderverdeeld in verschillende deelprogramma's. Voor elke categorie maatregelen zijn bij de start van het programma operationele doelstellingen geformuleerd. Aan deze doelen zijn output- en resultaatindicatoren gekoppeld. De doelstellingen voor de output en resultaten zijn effectief ingevuld. Voor net iets meer dan de helft van de outputindicatoren geldt dat de gestelde doelen zijn gehaald of overtroffen. Dat geldt vooral voor de bedrijfsgerichte maatregelen. Bij de resultaatindicatoren zijn de doelen gehaald voor wat betreft de uitgelokte investeringen en de uitgelokte private vervolginvesteringen. De bruto gecreëerde werkgelegenheid ligt op bijna 47.750 arbeidsplaatsen. De verwachte

netto werkgelegenheidseffecten voor EZ/Kompas liggen tussen de 16.090 en 21.390 voltijdbanen. Hiermee wordt de doelstelling van ongeveer 15.000 additionele voltijdbanen ruimschoots gehaald.

Efficiëntie

De publieke middelen vanuit het Kompas zijn over het algemeen efficiënt ingezet. De efficiëntie van het Kompas is vanuit verschillende invalshoeken bekeken. De efficiëntie van het programma wordt positief beïnvloed, naarmate er met de publieke middelen meer private investeringen worden uitgelokt. Het aandeel private cofinanciering is het hoogst bij de bedrijfsgerichte maatregelen en het laagst bij de maatregelen gericht op werklocaties. Ten opzichte van de Update MTR uit 2007 zijn de verschillen voor het *aandeel private cofinanciering* marginaal. De *private hefboomwerking* kijkt of het programma, gefinancierd met publieke middelen, ook vervolginvesteringen uitlokt bij private partijen. Met een euro verleende publieke middelen wordt naar verwachting bijna twee euro aan private vervolginvesteringen uitgelokt, wat als efficiënt kan worden aangemerkt.

De efficiëntie op outputniveau laat een wisselend beeld zien. Voor de ene maatregel zijn de verleende publieke middelen per eenheid hoger dan het kengetal uit het referentiekader, terwijl deze bij een andere maatregel lager zijn.

In het licht van de efficiëntie is ook gekeken naar de verleende *publieke middelen per netto arbeidsplaats*. In vergelijking met de Update MTR uit 2007 waren minder publieke middelen nodig om een extra arbeidsplaats te creëren. De verwachting is dat de gemiddelde publieke bijdrage voor een netto arbeidsplaats uitkomt op iets meer dan 82.000 euro. Hiervan betreft 29.350 euro EZ/Kompas-middelen.

De uitvoeringskosten van EZ/Kompas zijn relatief laag.

1 Inleiding

Achtergrond

Het Kompas voor het Noorden (het Kompas) is het ruimtelijk economische ontwikkelingsprogramma 2000 tot en met 2006 voor Noord-Nederland. De hoofddoelstelling van het Kompas is een bijdrage te leveren aan het inlopen van het economische faseverschil tussen Noord-Nederland en Nederland als geheel, gemeten in termen van werkgelegenheid. Daarnaast dient het programma bij te dragen aan het versterken van het stedelijke en landelijke gebied. Kwantitatief impliceert de hoofddoelstelling ruim 15.000 extra structurele banen.

Het Kompas is voornamelijk gefinancierd met middelen van het Ministerie van Economische Zaken (EZ), zogenaamde EZ/Kompasmiddelen, en met middelen uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) die in het kader van het Enkelvoudig Programmeringsdocument Noord-Nederland 2000-2006 beschikbaar zijn gesteld. Wat betreft het EZ-deel omvat het programma een totaal budget van ruim € 575 miljoen aan EZ-middelen, verdeeld over een groot aantal maatregelen. In de basisbeschikking voor het Kompas voor het Noorden is opgenomen dat er halverwege en na afloop van het programma een evaluatie dient te worden uitgevoerd. De laatste tussentijdse evaluatie (Update Mid Term Review) is in 2007 uitgevoerd door EIM.¹

Ten tijde van de laatste tussenevaluatie was er nog maar een beperkt aantal projecten afgerond en afgerekend. Inmiddels is dat bij het merendeel van de projecten wel het geval. Om een actueel beeld te krijgen heeft het Ministerie van EZ een actualisering van de MTR uit 2003 en van de Update MTR uit 2007 nodig. Het Ministerie van EZ heeft EIM gevraagd om voor de actualisering van de kwantitatieve gegevens te zorgen.²

Doel

De actualisering van de evaluatie van het Kompas heeft als doel de volgende hoofdvraag te beantwoorden:

Heeft Noord-Nederland met het programma Kompas voor het Noorden de beoogde doelstellingen gehaald en is het efficiënt uitgevoerd?

Evaluatievragen

De uitgangspunten zijn gelijk aan de uitgangspunten zoals die voor de Update MTR uit 2007 golden. Het voordeel hiervan is dat de uitkomsten van deze actualisering zijn te vergelijken met de tussentijdse evaluaties uit 2003 en 2007. Dit betekent dat het programma vooral zal worden beoordeeld op effectiviteit en ef-

¹ P. Gibcus en W.H.J. Verhoeven (2007), Mid Term Review Kompas voor het Noorden: Update 2007, onder auspiciën van het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN) en het Ministerie van Economische Zaken, EIM, Zoetermeer.

² Het betreft geen eindevaluatie.

ficiëntie en voor een beperkt deel op relevantie. De evaluatievragen staan geformuleerd in Tabel 1.

Tabel 1 Evaluatievragen

Relevantie:	
1	Hoe is de ontwikkeling van tien sociaaleconomische indicatoren?
Effectiviteit:	
2	Wat zijn de output- en resultaatindicatoren?
3	Wat heeft het Kompas aan netto werkgelegenheid opgeleverd?
Efficiëntie:	
4	Wat is de efficiëntie op outputniveau van het Kompas?
5	Wat is het aandeel van private cofinanciering?
6	Wat is de private hefboomwerking?
7	Wat is de efficiëntie in termen van werkgelegenheid?

De beoordeling van de efficiëntie beperkt zich tot de maatregelen waarop het SNN invloed heeft: EZ/Kompas (eventueel in combinatie met EFRO). Het analysekader voor en de aanpak van deze actualisering zijn hetzelfde als die van de MTR uit 2003 en de Update MTR uit 2007, zodat de resultaten vergelijkbaar zijn.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 start met een beschrijving van het Kompas op hoofdlijnen. In dit hoofdstuk komt ook de financiële voortgang aan bod. De ontwikkeling van tien sociaaleconomische indicatoren (evaluatievraag 1) komt aan de orde in hoofdstuk 3. Daarna gaat hoofdstuk 4 door met de bespreking van de effectiviteit van het Kompas aan de hand van output- en resultaatindicatoren (evaluatievraag 2), maar ook van de verwachte netto werkgelegenheid (evaluatievraag 3). Hoofdstuk 5 bespreekt vervolgens de efficiëntie van het Kompas (evaluatievraag 4 t/m 7). Bijlage I geeft een begrippenlijst. Een overzicht van thema's en maatregelen binnen EZ/Kompas is te vinden in bijlage II. Een toelichting bij de gehanteerde methodiek om de netto werkgelegenheidseffecten te bepalen, staat vermeld in bijlage III. Ten slotte geeft bijlage IV uitgebreide tabellen.

2 Het Kompas

Dit informatieve hoofdstuk geeft op hoofdlijnen een beschrijving van het Kompas. De eigenlijke actualisering vindt in de hoofdstukken hierna plaats.

2.1 Achtergrond van het Kompas

Het Noorden heeft de laatste decennia van de vorige eeuw in ruimtelijk economisch opzicht achtergelopen op de rest van Nederland. In 1997 kwam de Commissie-Langman tot de conclusie dat het Noorden een relatieve achterstand had van 43.000 arbeidsplaatsen.¹ Om de achterstand weg te werken hebben de drie noordelijke provincies, verenigd in het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN), in samenwerking met het kabinet op 16 april 1998 een akkoord gesloten over de ruimtelijk economische ontwikkeling van het Noorden. Grondslag voor het akkoord vormde het 'Kompas voor de Toekomst'. Vervolgens heeft het SNN een uitvoeringsprogramma opgesteld dat bekendstaat onder de naam 'Kompas voor het Noorden' (het Kompas).

Het Kompas is het ruimtelijk economische ontwikkelingsprogramma met maatregelen voor Noord-Nederland (de provincies Groningen, Fryslân en Drenthe) voor de periode 2000-2006. Door het Ministerie van EZ is een totaal budget van 575 miljoen euro beschikbaar gesteld voor het Kompas. Van deze 575 miljoen werd circa 414 miljoen overgedragen aan het SNN. De resterende 161 miljoen werd door EZ zelf gebruikt voor de uitvoering van de Centrale Investeringspremieregeling. Het EZ/Kompasbudget vormt de basis voor cofinanciering van projecten die mede gedragen worden door provincies, gemeenten, maatschappelijke organisaties en de markt. De investeringen uit het programma moeten met de cofinanciering leiden tot meer banen voor het Noorden.

2.2 Doelstelling van het Kompas

De hoofddoelstelling van het Kompas is:

Het verkleinen van het faseverschil (tussen het Noorden en de rest van Nederland) door een versterking van de economische groei in samenhang met behoud en versterking van de natuurlijke, landschappelijke en milieuwaarden.

Het faseverschil is het verschil tussen de arbeidsparticipatie in het Noorden en in de rest van Nederland. In het rapport-Langman is dit verschil vertaald naar arbeidsplaatsen.

De hoofddoelstelling werd bij aanvang van het Kompas niet alleen voor het Noorden van belang geacht, maar ook voor Nederland als geheel. Een versterkte economische groei van het Noorden draagt zowel bij aan het verminderen van de economische achterstand als aan het beter benutten van onderbenutte potenties.

¹ Dit cijfer was een momentopname en het wordt beïnvloed door diverse factoren, zoals de conjunctuur, de sectorstructuur, de ontwikkeling van de beroepsbevolking, etc.

Het inlopen van het economische faseverschil wordt gemeten in termen van werkgelegenheid. Kwantitatief is deze hoofddoelstelling vertaald naar 13.300 tot 22.700 extra banen in de periode 2000-2006. Hiervan zouden er tussen de 9.500 en 17.700 voor rekening moeten komen van EZ/Kompas en EFRO. In het jaarprogramma 2006 van het SNN is deze doelstelling uiteindelijk vastgesteld op ruim 15.000 additionele arbeidsplaatsen.

2.3 Deelprogramma's

De hoofddoelstelling van het Kompas is geoperationaliseerd in drie beleidsmatige deelprogramma's met elk zijn eigen doelstelling:

- 1 *Economische kerngebieden/versterking marksector (Markt):*
Versterking van de marksector en concentratie van wonen en werken in economische kerngebieden en het bevorderen van een versterkte economische groei.
- 2 *Stedelijke centra (Stad):*
Een verdergaande concentratie van wonen en werken in de steden om daarmee de stedelijke economie te stimuleren en het draagvlak voor voorzieningen te verbreden en ervoor te zorgen dat het Noorden ook op langere termijn over vitale, bereikbare steden beschikt.
- 3 *Landelijk gebied (Land):*
Het creëren dan wel het verbeteren van een aantrekkelijke omgeving als essentiële voorwaarde voor een gezonde en evenwichtige ontwikkeling van het Noorden.

Voor het eerste deelprogramma is gekozen voor het clusteren van wonen en werken in kernzones. Hiermee wordt een verstedelijking van het platteland tegengegaan en worden opstoppingen in het woon-werkverkeer voorkomen.¹ Het idee is dat bundeling van wonen en werken in kernzones agglomeratievoordelen met zich brengt. De aantasting van het landelijke karakter van het platteland wordt zo voorkomen. Hierdoor worden de economische diversiteit en groei gestimuleerd. Er zijn vijf kernzones:

- de regio Roden/Leek, Groningen, Assen, Veendam, Winschoten
- de regio Sneek, Heerenveen, Drachten (A7-zone Fryslân)
- de Zuid-Drentse Stedenband (Zwolle) Meppel, Hoogeveen, Emmen/Coevorden
- het gebied Leeuwarden, Harlingen (Westergozone)
- het Eemsmondgebied.

2.4 Thema's

De drie deelprogramma's zijn ieder opgebouwd uit enkele thema's. De thema's binnen het Kompas waarover het SNN sturing en zeggenschap heeft en die worden gefinancierd door het Ministerie van EZ, worden aangeduid met *EZ/Kompas*. Per thema is aangegeven of er sprake is van financiering vanuit het budget van EZ/Kompas (zie Tabel 2).

¹ Niet-infrastructurele projecten buiten de kernzones die gericht zijn op versterking van de marktsector, komen overigens wel in aanmerking voor subsidiëring.

Tabel 2 Thema's binnen de drie deelprogramma's van het Kompas

Thema	Omschrijving	EZ/Kompas
Deelprogramma Markt		
➤ Thema M1:	Het verbeteren van de vestigingsvoorwaarden voor bestaande en nieuwe bedrijven in de kernzones	✓
➤ Thema M2:	Versterken van de Noord-Nederlandse marktsector w.o. stimulering van het MKB	✓
➤ Thema M3:	Het versterken van het arbeidsaanbod in Noord-Nederland	✓
➤ Thema M4:	Optimaliseren van de infrastructuur	✓
Deelprogramma Stad		
➤ Thema S1:	Het vroegtijdig ontwikkelen van stadslandschappen voor toekomstig wonen en werken	✗
➤ Thema S2:	Het aanpassen en verbeteren van woningen	✗
➤ Thema S3:	Nieuwe en bestaande werkgebieden	✓
➤ Thema S4:	Stedelijke voorzieningen	✓
➤ Thema S5:	Het stimuleren van hoger onderwijs en het productief maken van aanwezige kennis	✓
➤ Thema S6:	Het waarborgen van de bereikbaarheid van de (binnen)steden	✗
Deelprogramma Land		
➤ Thema L1:	Een gezonde landbouwsector in een gezonde omgeving	✓
➤ Thema L2:	Vernieuwen van het landelijke gebied	✓
➤ Thema L3:	Leefbaarheid van het landelijke gebied	✗
➤ Thema L4:	Gastvrij Noord-Nederland: versterking van toerisme en recreatie	✓

✓ = financiering vanuit EZ/Kompas; ✗ = geen financiering vanuit EZ/Kompas

2.5 Maatregelen

De thema's bestaan op hun beurt uit maatregelen. In bijlage II is een overzicht te vinden van de verdeling van de maatregelen die met EZ/Kompasmiddelen worden gefinancierd over de drie deelprogramma's en de thema's. In de MTR uit 2003 en de Update MTR uit 2007 zijn de maatregelen geclusterd tot een aantal hoofdtypen. Om de vergelijking met de MTR en de Update MTR te behouden, zijn ook in deze actualisering de volgende hoofdtypen gebruikt:

- Werklocaties
- Bedrijfsgerichte maatregelen
- Toerisme
- Kennisinfrastructuur
- Arbeidsmarkt.

In Tabel 3 is aangegeven welke maatregelen onder de vijf hoofdtypen vallen.

Tabel 3 Clustering van de maatregelen binnen EZ/Kompas

Werklocaties	
M.1.1.a	Aanleg bedrijventerreinen en logistieke voorzieningen in kernzones
M.1.1.b	Revitalisering bedrijventerreinen
M.1.2.c	Bedrijfshuisvesting
S.3.1	Vernieuwing stationsgebieden
Bedrijfsgerichte maatregelen	
M.1.2.a	Acquisitieondersteunende promotie
M.1.2.b.1	IPR-centraal
M.1.2.b.2	IPR-decentraal (vestiging)
M.2.1.a	IPR-decentraal (uitbreiding)
M.2.2	Generieke stimulering vernieuwende activiteiten in het MKB (kennistransfer)
M.2.3.a	Financieringsfaciliteiten
M.2.3.b	Financiële stimulering strategische bedrijfsactiviteiten
M.2.3.c	Branchedoorlichtingen en -acties
M.2.3.e	Gerichte stimulering van het bedrijfsleven (tenderprocedure)
L.1.1	Versterking landbouw
L.1.3	Vernieuwing landbouw
Toeristische maatregelen	
M.2.1.b	Stimulering investeringen in de toeristische sector
M.2.3.d	Kwaliteitsverbetering toeristische marktsector
S.4.1	Het aantrekkelijk houden/maken van het openbare gebied van de noordelijke stadscentra met behoud/versterking van cultuurhistorische waarden
S.4.2	Het versterken van het aanbod van stuwende toeristische, culturele en sportvoorzieningen
L.2.2	Grootschalige functiewijziging en -aanpassing
L.4.1	Verbetering recreatief-toeristische infrastructuur
L.4.2	Verbetering watersportmogelijkheden
Kennisinfrastructuur	
S.5.1	Oprichting (top-)kennisinstituten en aanbieden van nieuwe opleidingen
S.5.2	Vestigingslocaties voor kennisgeoriënteerde bedrijvigheid
Arbeidsmarkt	
M.3.1.b	Verbetering werking arbeidsmarkt
M.3.2.d	Scheppen nieuwe werkgelegenheid
Overige maatregelen¹	
M.4.1	Optimaliseren internationale transportassen

¹ De overige maatregelen komen alleen aan bod in paragraaf 2.6. Bij de hoofdstukken over effectiviteit en efficiëntie zijn de overige maatregelen niet meegenomen.

Werklocaties

Bij de werklocaties gaat het onder meer om maatregelen die zich richten op de aanleg van nieuwe bedrijventerreinen, zoals de bedrijventerreinen Westpoort, Fivelppoort, Meerdijk Emmen (maatregel M.1.1.a). Ook gaat het om de revitalisering van bestaande bedrijventerreinen, zoals de bedrijventerreinen Overtoom Gorredijk, Bolsward en Vriezerbrug (maatregel M.1.1.b). Daarnaast behoren de bouw van bedrijfsverzamelgebouwen, startershuisvesting, woonwerkruimten en de ontwikkeling van kantoorruimte tot de bedrijfsgerichte maatregelen (maatregel M.1.2.c). Ook wordt binnen de werklocaties gekeken naar projecten die zich bezighouden met het vernieuwen en herontwikkelen van stationsgebieden ten behoeve van publieke voorzieningen (maatregel S.3.1), o.a. stationsgebied Heerenveen en stationsgebied-zuid Hoogeveen.

Bedrijfsgerichte maatregelen

Onder de bedrijfsgerichte maatregelen vallen onder meer adviesregelingen en adviesprojecten, gericht op het MKB, en maatregelen en projecten, gericht op het gebied van investerings- en financieringssteun. Zo behoort de Investerings-PremieRegeling (IPR) tot de bedrijfsgerichte maatregelen. IPR-centraal wordt uitgevoerd door het Ministerie van EZ. Het SNN is verantwoordelijk voor de uitvoering van IPR-decentraal en IPR-vestiging. Ook de Noordelijke Innovatie Ondersteuningsfaciliteit (NIOF) behoort tot de bedrijfsgerichte maatregelen. Veel aandacht is er voor maatregel M.2.2: Generieke stimulering van vernieuwende activiteiten in het MKB. Hieronder vallen projecten, gericht op de verhoging van het kennisniveau bij het MKB over onder andere exporteren, innoveren, toeleveren en uitbesteden, product- en procesontwikkeling etc. Voorbeelden zijn het Ondernemerskompas, World Wide Commerce, Medische databank Noord-Nederland en de Innovatieve Actieprogramma's.

Toeristische maatregelen

De toeristische beleidsmix bestaat uit zowel bedrijfsgerichte maatregelen als investeringen in infrastructuur. Een voorbeeld is de regeling Kwaliteitsinvesteringen in de Toeristische Sector (KITS). KITS richt zich op de vestiging van nieuwe toeristische ondernemingen in Noord-Nederland en op kwaliteitsverbetering en/of uitbreiding van bestaande ondernemingen. Ook vallen projecten die zijn gericht op het versterken van het aanbod van toeristische, culturele en sportvoorzieningen in steden (bijvoorbeeld het stripmuseum, Thialfs Shorttrack Accommodatie en het Erfgoedkwartier Assen) en verbetering van toeristische infrastructuur in het landelijke gebied onder deze maatregelen (bijvoorbeeld Dokkum historisch hart, het Nationaal Hunebedden Informatiecentrum en Lits-Lauwersmeerroute).

Kennisinfrastructuur

Bij kennisinfrastructuur gaat het om de verdere versterking van op toepassing gericht onderzoek en op de praktijk gericht onderwijs. Ook gaat het om de ondersteuning van (gezamenlijke) aanvragen van een select aantal vernieuwende opleidingen van internationale allure, die voor Nederland uniek zijn (maatregel S.5.1). Een voorbeeld van een project is LOFAR: de ontwikkeling van 's werelds grootste radiotelescoop. Daarnaast vallen projecten die bedrijfslocaties en bedrijfshuisvestingsmogelijkheden ontwikkelen nabij kennisinstellingen (HBO, WO) ten behoeve van kennisgeoriënteerde bedrijven, onder kennisinfrastructuur (maatregel S.5.2).

Arbeidsmarkt

Tot de arbeidsmarktmaatregelen binnen EZ/Kompas behoren onder andere de projecten die als doel hebben om de werking van de arbeidsmarkt te verbeteren door het bevorderen van professionalisering van het human resourcebeleid bij bedrijven, het op innovatieve wijze samenbrengen van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt en het verbeteren van de instroom uit het beroepsonderwijs (maatregel M.3.1.b). De HRM-regeling valt onder deze maatregel. Ook de projecten die zich richten op het creëren van nieuwe werkgelegenheid voor (langdurig) werklozen met een lage opleiding, behoren tot de arbeidsmarktmaatregelen (maatregel M.3.2.d), bijvoorbeeld Openluchtmuseum Ellert en Brammert en Erfgoed Centrum Veenhuizen.

2.6 Financiële voortgang

2.6.1 Geraamde bijdrage EZ/Kompasmiddelen

Voor het Kompas was ruim 4,5 miljard euro aan investeringen begroot (Tabel 4). De bijdrage van private middelen werd geraamd op ruim 2,9 miljard euro. De geraamde bijdrage van EZ/Kompasmiddelen bedroeg 575 miljoen euro. Over 414 miljoen van deze 575 miljoen euro had het SNN zeggenschap en sturing. De overige 161 miljoen euro werd door het Ministerie van EZ gebruikt voor de uitvoering van de centrale variant van de IPR.¹ Een decentrale variant van deze regeling werd door het SNN uitgevoerd. Voor de decentrale variant was 89 miljoen aan budget beschikbaar, waarvan 28 miljoen euro voor vestigingsprojecten en 61 miljoen euro voor uitbreidingsprojecten.

In 2007 kwamen het Ministerie van EZ en het SNN overeen dat 25 miljoen euro aan het Kompasbudget voor 2000-2006 werd onttrokken ten behoeve van de programmaperiode 2007-2010. Dit betekent dat het uiteindelijke beschikbare EZ/Kompasbudget voor het SNN werd bepaald op ruim 389 miljoen euro.

Tabel 4 Totaal begrote kosten van het Kompas voor de periode 2000-2006 en de geraamde bijdrage van private middelen, EZ/Kompasmiddelen en overige publieke middelen (in euro's)

	<i>Totaal begrote kosten Kompas</i>	<i>w.v. geraamde bijdrage privaat</i>	<i>w.v. geraamde bijdrage EZ/Kompas</i>	<i>w.v. geraamde bijdrage overig publiek</i>
Werklocaties	487.415.194	78.858.211	51.035.000	357.521.983
Bedrijfsgerichte maatregelen	3.043.920.942	2.523.603.845	361.136.000	159.181.097
Toeristische maatregelen	694.564.488	243.522.268	99.606.000	351.436.220
Kennisinfrastructuur	183.534.744	64.616.440	36.284.000	82.634.304
Arbeidsmarkt	41.729.582	15.281.492	8.402.000	18.046.090
Overige maatregelen	22.945.827	3.200.000	1.727.000	18.018.827
Uitvoeringskosten	32.021.143	0	16.840.000	15.181.143
<i>Totaal</i>	<i>4.506.131.920</i>	<i>2.929.082.256</i>	<i>575.030.000</i>	<i>1.002.019.664</i>

Bron: SNN (Jaarprogramma 2006 en Update Jaarprogramma 2006), bewerking EIM.

Voor de uitvoering van het programma en de regelingen door het SNN was 16,8 miljoen euro aan EZ/Kompasmiddelen begroot. Na de correctie voor uitvoeringskosten bedroeg het budget dat het SNN ter beschikking stond 372,5 miljoen euro. Daarnaast had het Ministerie van EZ de beschikking over de genoemde 161 miljoen euro voor IPR-centraal, waarvoor geen uitvoeringsbedrag is becijferd.

¹ De IPR valt uiteen in een centraal en een decentraal deel. De IPR-centraal en de IPR-decentraal zijn aparte regelingen en worden uitgevoerd door respectievelijk het Ministerie van EZ en het SNN. Het kenmerkende verschil tussen de IPR-centraal en de IPR-decentraal ligt in de omvang van investeringsprojecten die voor subsidie in aanmerking komen. IPR-centraal subsidieert sinds 2000 alleen nieuwe investeringsprojecten, strategische uitbreidingen met een omvang van meer dan 4,5 miljoen euro en fundamentele wijzigingsprojecten. IPR-decentraal financiert de kleinere investeringsprojecten van maximaal 4,5 miljoen euro. Naast nieuwe investeringsprojecten worden ook uitbreidingsinvesteringen door de IPR-decentraal gesubsidieerd.

In de jaarprogramma's van het SNN is gerapporteerd over de wijzigingen in de geraamde bijdrage van de EZ/Kompasmiddelen per maatregel. In het Jaarprogramma 2000 werd een bijdrage van bijna 537 miljoen euro aan EZ/Kompasmiddelen voorzien. Uiteindelijk werd in de Update van het Jaarprogramma 2006 deze bijdrage geraamd op 575 miljoen euro. Ongeveer de helft van deze toename komt voor rekening van de IPR-centraal. Het resterende deel van de toename is het gevolg van prijscompensaties en aanpassingen voor uitvoeringskosten.

2.6.2 Verleende EZ/Kompasmiddelen

De verleende EZ/Kompasmiddelen voor de gehele programmaperiode 2000-2006 staan in Tabel 5.

Tabel 5 Geraamde bijdrage EZ/Kompasmiddelen en de verleende EZ/Kompasmiddelen per type maatregel, periode 2000-2006

	<i>Geraamde bijdrage EZ/Kompas Update JP** 2006</i>	<i>Totaal verleend EZ/Kompas 2000-2006</i>	<i>% Verleend t.o.v. geraamde bijdrage</i>
Werklocaties	51.035.000	55.590.274	108,9%
Bedrijfsgerichte maatregelen (excl. IPR-centraal)	202.381.000	198.661.017	98,2%
Toeristische maatregelen	99.606.000	101.717.496	102,1%
Kennisinfrastructuur	36.284.000	41.690.248	114,9%
Arbeidsmarkt	8.402.000	8.672.964	103,2%
Overige maatregelen	1.727.000	1.983.813	114,9%
Uitvoeringskosten	16.840.000	16.823.378	99,9%
<i>Totaal</i>	<i>414.280.000</i>	<i>425.139.190</i>	<i>102,6%</i>
<i>Totaal na decommitting 25 miljoen*</i>	<i>389.280.000</i>	<i>425.139.190</i>	<i>109,2%</i>
IPR-centraal	160.750.000	168.746.632	105,0%

* In verband met de reservering voor Koers Noord.

** JP = Jaarprogramma.

Bron: SNN, bewerking EIM.

Door het niet (geheel) doorgaan of goedkoper uitvallen van projecten, worden Kompassubsidies gemiddeld genomen op een lager bedrag vastgesteld dan ze zijn toegekend (het op een hoger bedrag vaststellen komt niet voor: verleende subsidies zijn altijd maximale subsidies). Het verschil tussen verleende en vastgestelde subsidies wordt vrijval genoemd. Om aan het eind geen geld over te houden, is er door het SNN meer verleend dan er aan budget beschikbaar is: er is overgecommitteerd. Uit tabel 5 komt naar voren dat er door het SNN voor circa 9% is overgecommitteerd. Hierbij is een aantal wezenlijke kanttekeningen op zijn plaats. Een omvangrijk deel van het budget is bestemd voor de subsidieregelingen. Bij de uitvoering van deze regelingen (het toekennen van het budget aan individuele ondernemingen) is door het SNN afzonderlijk overgecommit-

teerd.¹ Dat wil zeggen er is overgecommitteerd in de verwachting dat op het totaalniveau van de regeling op het uiteindelijke budget werd uitgekomen. Bij de bepaling van het overcommitteringspercentage op programmaniveau is rekening gehouden met deze overcommittering op regelingenniveau en is er daarbovenop niet (ook nog eens) overgecommitteerd.

Voor de uitvoeringskosten is aangenomen dat er in het geheel geen middelen vrijvallen en dus is er ook voor de 16,8 miljoen euro aan uitvoeringskosten niet overgecommitteerd.

Indien voor de subsidieregelingen en uitvoeringskosten wordt geabstraheerd en de werkelijke overcommittering wordt afgezet tegen het budget, exclusief regelingen en uitvoeringskosten, dan bedraagt deze overcommittering circa 15%.

Dit komt overeen met ongeveer 13% aan vrijval.²

2.6.3 Vaststelling en vrijval EZ/Kompasmiddelen

Het merendeel van de projecten, gefinancierd met EZ/Kompasmiddelen is inmiddels ten einde. Voor deze projecten geldt dat een eindafrekening heeft plaatsgevonden: het definitieve bedrag van de subsidie is vastgesteld. Zoals reeds werd gesteld in de vorige paragraaf is de vrijval het verschil tussen de verleende en vastgestelde subsidies. Per 15 juli 2010 is bijna 172 miljoen euro aan EZ/Kompasmiddelen vastgesteld (Tabel 6). Dit is 49% van de verleende middelen. De vrijval is tot nu toe 31 miljoen euro.

Tabel 6 De verlening, vaststelling en vrijval per 15 juli 2010 van EZ/Kompasmiddelen per type maatregel

	<i>Totaal verleend EZ/Kompas **</i>	<i>Vaststelling per 15/7/2010</i>	<i>Vrijval per 15/7/2010</i>	<i>Vrijval de- committering per 15/7/2010</i>
Werklocaties	55.590.274	32.834.986	8.105.137	706.011
Bedrijfsgerichte maatregelen*	198.661.017	54.501.596	11.712.256	182.257
Toeristische maatregelen	101.717.496	46.722.060	6.845.955	1.343.717
Kennisinfrastructuur	41.690.248	31.171.075	3.410.219	0
Arbeidsmarkt	8.672.964	3.561.675	1.042.071	0
Overige maatregelen	1.983.813	1.983.813	0	0
Uitvoeringskosten	16.823.378	1.167.628	0	0
<i>Totaal</i>	<i>425.139.190</i>	<i>171.942.833</i>	<i>31.115.638</i>	<i>3.913.060</i>

* Exclusief IPR-centraal.

** Bij de bedragen is geen rekening gehouden met de reservering voor Kompas Noord.

Bron: SNN, bewerking EIM.

Opgemerkt dient te worden dat nagenoeg alle subsidieregelingen nog in uitvoering zijn, waardoor er geen vaststelling van de subsidie heeft plaatsgevonden.¹

¹ Gemiddeld is er bij de uitvoering van de subsidieregelingen door het SNN meer dan 50% overgecommitteerd.

² Aangezien er ook over overgecommitteerde bedragen vrijval wordt gerealiseerd, is er een procentueel verschil tussen overcommittering en vrijval.

Nog vast te stellen zijn de regelingen IPR-decentraal, IPR-uitbreiding, LPR, KITS, NIOF, HRM. Ook de uitvoeringskosten zijn niet vastgesteld. De verleende middelen voor de eerdergenoemde regelingen en de uitvoeringskosten bedragen ruim 171 miljoen euro. Als de subsidieregelingen en de uitvoeringskosten buiten beschouwing worden gelaten, is nog 47 miljoen euro vast te stellen of vrij te vallen. In dat geval is reeds 89% van de verleende middelen ten behoeve van projecten vastgesteld.

2.7 Conclusies

Het Noorden had de laatste decennia van de vorige eeuw een achterstand op de rest van Nederland. Het Kompas werd als ruimtelijk economisch ontwikkelingsprogramma opgesteld voor de periode 2000 tot en met 2006. Doel van het programma was om het faseverschil (uitgedrukt in arbeidsplaatsen) tussen het Noorden en de rest van Nederland te verkleinen.

Het Kompas wordt gefinancierd vanuit diverse middelen. Het deel van het Kompas waarover het SNN sturing en zeggenschap heeft en dat wordt gefinancierd door het Ministerie van EZ, wordt aangeduid met EZ/Kompas. Het uiteindelijke budget voor EZ/Kompas was ruim 389 miljoen euro. Door het SNN is ruim 425 miljoen euro verleend. Dit betekent een overcommitting van 9% (15% indien wordt gecorrigeerd voor regelingen en uitvoeringskosten). Uit opgedane ervaringen met voorgaande programma's blijkt dat in de praktijk de feitelijke betalingen gemiddeld gezien lager uitvallen dan de verleende beschikkingen. Het gemiddelde verschil wordt vrijval genoemd.

Per 15 juli 2010 is bijna 172 miljoen euro aan EZ/Kompasmiddelen vastgesteld. Dit is 49% van de verleende middelen. Het zijn vooral de subsidieregelingen en uitvoeringskosten die nog niet zijn vastgesteld (ruim 171 miljoen euro). Als de regelingen en de uitvoeringskosten buiten beschouwing worden gelaten, is 89% van de verleende EZ/Kompasmiddelen vastgesteld. De vrijval bedraagt tot nu toe 31 miljoen euro.

¹ De regeling INS is reeds vastgesteld.

3 Sociaaleconomische ontwikkelingen

Voor het Kompas zijn tien hoofdindicatoren ontwikkeld om inzichtelijk te maken in hoeverre Noord-Nederland in staat is om de achterstand op ruimtelijk economisch gebied weg te werken en welke structurele veranderingen in de Noord-Nederlandse economie zich over een langere periode hebben voorgedaan. In iedere evaluatie van het Kompas is gekeken naar de ontwikkeling van deze indicatoren. Met de tien hoofdindicatoren wordt verder gekeken dan alleen naar de werkgelegenheid. De hoofdindicatoren zijn:

- 1 Werkloosheid
- 2 Werkgelegenheid¹
- 3 Bruto Regionaal Product
- 4 Netto participatiegraad
- 5 Sectorstructuur
- 6 Stuwend karakter²
- 7 Verhoudingswijze toename economische activiteiten in kernzones
- 8 Verhoudingswijze toename economische activiteiten in Noorden als geheel
- 9 Diversificatie economie
- 10 Innovativiteit.

Van de tien hoofdindicatoren zegt de ontwikkeling in de netto participatiegraad het meest direct iets over de mate waarin het faseverschil in termen van werkgelegenheid is ingelopen.

Ontwikkeling van de hoofdindicatoren

In de Update MTR uit 2007 is gekeken naar de ontwikkeling van de hoofdindicatoren in Noord-Nederland ten opzichte van Nederland als geheel voor de periode 2000-2006, maar ook naar de stand van zaken op dat moment (gebaseerd op cijfers 2006). Ten behoeve van deze actualisering is gekeken naar de periode 2000-2009. Tabel 6 laat zien dat voor de meeste indicatoren (zeven van de tien) het verschil tussen Noord-Nederland en Nederland als geheel kleiner is geworden. Zo was in het Noorden de groei van de werkgelegenheid in verhouding tot de potentiële beroepsbevolking en de groei van het BRP per inwoner sterker dan op nationaal niveau. Door de laagconjunctuur liep de werkloosheid op. Desondanks weet Noord-Nederland zich beter te ontwikkelen dan Nederland als geheel. Voor alle indicatoren geldt dat de achterstand nog niet is verdwenen. Geen van de indicatoren laat een voorsprong zien van Noord-Nederland op Nederland.

¹ De absolute omvang van de werkgelegenheid is gerelateerd aan het aantal inwoners tussen 15 en 65 jaar (potentiële beroepsbevolking).

² Bij stuwende economische activiteiten gaat het om export van productie en dienstverlening naar buiten de regio. Met andere woorden: de mate waarin de economische activiteiten zijn gericht op het realiseren van omzet buiten de provincies Fryslân, Groningen en Drenthe. Passende statistieken zijn niet voorhanden. Sectoren als industrie, groothandel, zakelijke dienstverlening, transport en communicatie worden aangeduid als overwegend stuwend. Stuwende sectoren onderscheiden zich van niet-stuwende (verzorgende) sectoren doordat zij direct of indirect onder invloed staan van internationale concurrentie. Als maatstaf wordt het aantal werkzame personen in deze sectoren gerelateerd aan het totaal aantal werkzame personen (12 uur of meer werkzaam).

Tabel 7 Sociaaleconomische ontwikkeling van tien hoofdindicatoren in Noord-Nederland ten opzichte van Nederland als geheel, periode 2000-2006 en 2000-2009

Hoofdindicator	Update		Actualisering	
	Ontwikkeling 2000-2006 ^a	Verskil met NL (2006) ^b	Ontwikkeling 2000-2009	Verskil met NL (2009) ^b
1 Werkloosheid	+	-	+	-
2 Werkgelegenheid	+	-	+	-
3 Bruto Regionaal Product (per inwoner)*	+	-	+	-
4 Netto participatiegraad**	+	-	+	-
5 Sectorstructuur	=	-	=	-
6 Stuwend karakter	-	-	=	-
7 Verhoudingsgewijze toename economische activiteiten in kernzones**	+	n.v.t.	+	n.v.t.
8 Verhoudingsgewijze toename economische activiteiten in Noorden als geheel**	+	-	+	-
9 Diversificatie economie	+	-	+	-
10 Innovativiteit*	+	-	+	-

a + Noord-Nederland is ingelopen op Nederland als geheel, = geen verandering, - de achterstand van Noord-Nederland op Nederland als geheel is vergroot.

b - Noord-Nederland heeft een achterstand op Nederland; + Noord-Nederland heeft een voorsprong op Nederland.

* 2007 is het meest recente cijfer.

** 2008 is het meest recente cijfer.

n.v.t. = niet van toepassing.

Bron: EIM op basis van SNN, LISA, CBS en Rijksuniversiteit Groningen (Noordelijke Arbeidsmarkt Verkenning 2009).

Bij twee indicatoren, sectorstructuur en stuwend karakter, was geen positieve trend waar te nemen. Bij de sectorstructuur hebben zich geen noemenswaardige veranderingen voorgedaan. De sectoren die van oudsher oververtegenwoordigd zijn in het Noorden, zoals de landbouw, industrie, overheid, zorg en overige diensten, zijn dat nog steeds. Ook het stuwende karakter is niet veranderd. Het aandeel van de stuwende sectoren in de werkgelegenheid in Noord-Nederland was 37,6% in 2000 en 36,1% in 2009: een daling van 1,5 procentpunt. Landelijk gezien is het aandeel stuwende sectoren in de werkgelegenheid met 2,5 procentpunt iets hoger dan in Noord-Nederland, maar ook daar is een vergelijkbare, dalende trend van het aandeel stuwende sectoren waarneembaar. Net als in de rest van Nederland hebben de stuwende sectoren meer te lijden gehad onder de economische teruggang dan de niet-stuwende sectoren. Het aandeel van de stuwende sectoren is vooral sterker teruggelopen door de relatief gunstige ontwikkelingen in de quataire sector in het Noorden, zoals het onderwijs en de zorg. De quataire sector is in Noord-Nederland oververtegenwoordigd.

Innovativiteit

De achterstand op het gebied van innovativiteit, gemeten aan de hand van uitgaven aan R&D¹, is opgelopen. In de periode 2002-2007 liepen de R&D-uitgaven in Noord-Nederland op met 18%. De nationale toename was 21%. Indien gekeken wordt naar andere innovatiemaatstaven, dan is een wisselend beeld waarneembaar. Zo zijn in Noord-Nederland de investeringen in R&D-personeel stevig toegenomen. Desondanks blijft de relatieve groei van het R&D-personeel in het Noorden achter bij de landelijke groei. Het aantal octrooiaanvragen heeft zich niet slechter ontwikkeld dan in Nederland. Wel blijft de octrooidichtheid van het Noorden achter bij Nederland als geheel. Het aandeel innovatieve MKB-bedrijven is in de periode 2000-2009 afgenomen, maar minder sterk dan het landelijke aandeel. Het aandeel MKB-bedrijven dat zelf R&D verricht, is gelijk gebleven. De samenwerking tussen MKB-bedrijven bij innovatie ligt in Noord-Nederland nauwelijks lager dan in Nederland. Op dit front is het verschil de afgelopen jaren kleiner geworden.²

Ontwikkeling van de netto participatiegraad

De netto participatiegraad is de belangrijkste graadmeter voor de werkgelegenheidsachterstand van het Noorden op de rest van Nederland. De ontwikkeling van de netto participatiegraad geeft de mate aan waarmee het economische faseverschil wordt ingelopen. Het faseverschil is verdwenen als de netto participatiegraad in Noord-Nederland gelijk is aan die van Nederland als geheel.

De netto participatiegraad geeft aan welk deel van de totale bevolking van 15 tot 65 jaar werkt en houdt daarbij rekening met demografische ontwikkelingen. De netto participatiegraad wordt beïnvloed door enerzijds demografische ontwikkelingen in de beroepsbevolking (vergrijzing en ontgroening) en anderzijds door de ontwikkeling van het aantal werkzame personen. Dit laatste wordt beïnvloed door het Kompas.

In de periode 2000-2008 is het verschil van de netto participatiegraad kleiner geworden. De netto participatiegraad steeg in Noord-Nederland van 60,3% in 2000 tot 65,3% in 2008: een toename van 5 procentpunt. Voor Nederland was de netto participatiegraad 64,5% in 2000 en 67,5% in 2008: een toename van 3 procentpunt. Het faseverschil is dus minder geworden.

Conclusies

Noord-Nederland heeft in de periode 2000-2009 een overwegend gunstige sociaaleconomische ontwikkeling doorgemaakt. Indicatoren als de werkloosheid, de werkgelegenheid, de netto participatiegraad en het bruto regionaal product per inwoner ontwikkelden zich positief. Hiervan zegt de netto participatiegraad het meest direct iets over het inlopen van het faseverschil in termen van werkgelegenheid. De netto participatiegraad is in Noord-Nederland sterker toegenomen dan in Nederland, waardoor het faseverschil kleiner is geworden. De sectorstruc-

¹ Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) voert de innovatie-enquête (Community Innovation Surveys) uit bij in Nederland gevestigde bedrijven met 10 en meer werkzame personen. Niet alle bedrijfstakken van de economie worden (in dezelfde mate) onderzocht, omdat R&D en innovatie niet overal relevant zijn. De industrie- en dienstensector is de belangrijkste doelpopulatie.

² Bron: D. Bleeker, P. Gibcus, N.G.L. Timmermans en W.H.J. Verhoeven (2010), Regionaal economisch beleid voor Noord-Nederland, in opdracht van het SNN, EIM, Zoetermeer.

tuur en het stuwende karakter zijn niet noemenswaardig veranderd. Noord-Nederland scoort op tien sociaaleconomische indicatoren wel lager dan Nederland als geheel.

4 Effectiviteit

In dit hoofdstuk gaan we in op de effectiviteit van het Kompas ofwel de vraag of de inspanningen binnen het Kompas daadwerkelijk hebben bijgedragen aan de realisatie van het beoogde doel. Voor het bepalen van de effectiviteit wordt onderscheid gemaakt tussen 1) output, 2) resultaten en 3) impact (effecten).

Aan de operationele doelen zijn output- en resultaatindicatoren gekoppeld. Outputindicatoren geven aan wat er fysiek wordt gerealiseerd (hectaren bedrijventerreinen, aantal ondersteunde ondernemingen, vierkante meters kantoorlocaties en dergelijke). De resultaatindicatoren geven een indruk van het uiteindelijk verwachte resultaat, bijvoorbeeld in de vorm van de bruto werkgelegenheid, die dit oplevert. Het monitoringsysteem van het SNN bevat de gegevens voor de output- en resultaatindicatoren.

Bij de effectiviteit ligt de focus op de netto werkgelegenheidseffecten, omdat het inlopen van het faseverschil in de eerste plaats is uitgedrukt in termen van werkgelegenheid. Nog niet alle EZ/Kompasprojecten zijn afgerekend. Wel zijn de EZ/Kompasprojecten afgerekend waarvoor ook EFRO-middelen zijn ingezet. Uiterlijk 30 juni 2009 zijn alle EFRO-projecten afgerond. Aangezien veel projecten ook vanuit EZ/Kompas zijn gesubsidieerd, zijn ook veel EZ/Kompasprojecten reeds vastgesteld. Eind 2011 dienen alle projecten vanuit EZ/Kompas te zijn afgerekend. Niet alle additionele banen zullen dan zijn gerealiseerd. Dit zal pas een lange tijd daarna zo zijn, want werkgelegenheidseffecten zijn doorgaans pas na enige tijd zichtbaar. Om deze reden zal in dit hoofdstuk worden gesproken over verwachte effecten.

4.1 Output- en resultaatindicatoren

In deze paragraaf wordt gekeken naar de output- en resultaatindicatoren per type maatregel. Telkens zijn het doel, de invulling en de realisatie van de indicatoren gepresenteerd. Tijdens de uitvoering van het programma worden de doelstellingen ingevuld. Dit betekent dat in het Kompas projecten zijn opgenomen die bijdragen aan de gestelde doelen. De verwachte output of resultaten (invullingswaarden) zijn afkomstig uit de verleende beschikkingen van de individuele projecten. Realisatiewaarden zijn de gerealiseerde waarden van de projecten, zoals ze zijn vastgesteld op de einddatum van het project. Anders gezegd: de realisatiewaarden geven aan wat er daadwerkelijk tot stand is gebracht, bijvoorbeeld hoeveel hectaren bedrijventerrein er zijn aangelegd en hoeveel bedrijven aan projecten hebben deelgenomen. De invullingswaarden en de realisatiewaarden kunnen verschillen. De projectuitvoerders hebben bijvoorbeeld vooraf hun verwachtingen over de desbetreffende indicator uitgesproken, maar in de praktijk pakt het net iets anders uit, waardoor er meer of minder wordt gerealiseerd.

4.1.1 Outputindicatoren

Verwachte output werklocaties

Op basis van de realisatiewaarden zijn bij de werklocaties de doelen gehaald voor twee outputindicatoren (zie Tabel 8). Het betreft het aantal hectaren bruto gerevitaliseerde bedrijventerrein en het aantal m² gerealiseerde starterscentra.

Voor deze indicatoren is het realisatiepercentage meer dan 100%. Voor de indicatoren die zich richten op het aanleggen van nieuwe bedrijventerreinen en nieuw ontwikkeld bruto kantooroppervlak blijven de realisaties nog flink achter bij de invulling. Dergelijke projecten kennen vaak een lange voorbereidingstijd. Daarnaast deden zich negatieve ontwikkelingen voor op de kantorenmarkt vanwege de economische crisis, waardoor de invulling vermoedelijk te optimistisch is ingeschat. De realisatie van het aantal m² gerenoveerd bruto kantooroppervlak blijft sterk achter bij het gestelde doel. Tot nu toe is 8.300 m² gerealiseerd waar 50.000 m² bij aanvang van het Kompas was voorzien. Toch is de realisatie meer dan op basis van de invulling werd verwacht.

Tabel 8 Verwachte output werklocaties

	<i>Doel</i>	<i>Invulling</i>	<i>%</i>	<i>Realisatie</i>	<i>%</i>
	<i>2000-</i>	<i>per</i>	<i>Invul-</i>	<i>per</i>	<i>Real-</i>
	<i>2006</i>	<i>1/7/2010</i>	<i>ling</i>	<i>1/7/2010</i>	<i>satie</i>
Aantal ha nieuw aangelegd bedrijventerrein	400	371	93%	296	74%
Aantal ha bruto gerevitaliseerd bedrijventerrein	1.200	1.418	118%	1.395	116%
Aantal m ² , a.g.v. het project, nieuw ontwikkeld bruto kantooroppervlak	325.000	395.025	122%	224.000	69%
Aantal m ² , a.g.v. het project, gerenoveerd bruto kantooroppervlak	50.000	5.800	12%	8.300	17%
Aantal ge-/verbouwde bedrijfsgebouwen	2	1	50%	1	50%
Aantal m ² gerealiseerde starterscentra	7.850	7.220	92%	8.880	113%

Bron: SNN, bewerking EIM.

Verwachte output bedrijfsgerichte maatregelen

In Tabel 9 is de verwachte output van de bedrijfsgerichte maatregelen gepresenteerd. Voor de meerderheid van de indicatoren is het doel gerealiseerd. Een belangrijke indicator is het aantal deelnemende MKB-bedrijven. Het gaat daarbij om MKB-bedrijven die deelnemen aan projecten bij de maatregelen 'M.2.2 Generieke stimulering vernieuwing MKB' en 'M.2.3.e Tenderprocedure'. Het doel lag op iets meer dan 13.000 deelnemende MKB-bedrijven. Uit de monitoringgegevens van het SNN blijkt dat tot aan 1 juli 2010 14.712 MKB-bedrijven hebben deelgenomen. Dit is 13% meer dan was beoogd. Overigens zijn dubbeltellingen voor wat betreft het aantal deelnemende MKB-bedrijven niet uit te sluiten, omdat MKB-bedrijven aan meerdere projecten en/of regelingen kunnen meedoen. Er zijn nog enkele projecten in uitvoering, waardoor de realisatie van de indicator aantal deelnemende MKB-bedrijven vermoedelijk nog iets hoger komt te liggen. Ook het aantal nieuw gevestigde bedrijven is een belangrijke indicator. In Noord-Nederland hebben zich meer nieuwe bedrijven gevestigd dan verwacht.

Uit Tabel 9 blijkt ook dat 3.776 bedrijven reeds financiële bijstand hebben mogen ontvangen uit een van de regelingen (IPR-centraal, IPR-decentraal en/of NIOF). De doelstelling is gehaald. Uit het feit dat de regelingen nog steeds in uitvoering zijn en de invulling hoger is dan de realisatie, kan verwacht worden dat in de komende periode nog meer bedrijven financiële ondersteuning kunnen verwachten.

In de Update MTR uit 2007 werd al geconstateerd dat de invulling van het aantal contracten met intermediairs opvallend is. Er werden vier contracten als doel gesteld. Inmiddels zijn 509 contracten gerealiseerd.¹

Tabel 9 Verwachte output bedrijfsgerichte maatregelen

	<i>Doel</i>	<i>Invulling</i>	<i>%</i>	<i>Realisatie</i>	<i>%</i>
	<i>2000-2006</i>	<i>per 1/7/2010</i>	<i>Invulling</i>	<i>per 1/7/2010</i>	<i>Realisatie</i>
Aantal bedrijven dat financiële bijstand ontvangt	3.619	4.485	124%	3.776	104%
Aantal deelnemende MKB-bedrijven	13.043	12.384	95%	14.712	113%
Aantal promotiecampagnes	13	13	100%	13	100%
Aantal nieuw gevestigde bedrijven in Noord-NL	80	80	100%	101	126%
Aantal strategische uitbreidingen in Noord-NL	53	53	100%	48	91%
Aantal contracten met intermediairs	4	557	-	509	-
Aantal tenderprojecten	-	48	-	32	-
Aantal ha bij projecten betrokken landbouwgebied	48.100	61.180	127%	58.559	122%
Aantal ha bij projecten betrokken tuinbouwgebied	20	15	75%	15	75%

Bron: SNN, bewerking EIM.

De maatregelen 'L.1.1 Versterking agrarische sector' en 'L.1.3 Vernieuwing agrarische sector' zijn bedrijfsgerichte maatregelen met een focus op landbouw. De versterking en vernieuwing van de landbouw vindt in Kompasverband vooral plaats via het programma UILNN (Uitvoeringsprogramma Innovatie Landbouw Noord-Nederland), gefinancierd door het Ministerie van LNV. Voor projecten die betrekking hebben op de verwerking van agrarische producten, was cofinanciering met EZ/Kompasmiddelen mogelijk. Een belangrijke indicator is in dit verband het aantal hectaren bij projecten betrokken landbouwgebied. Er zijn veel meer hectaren betrokken landbouwgebied gerealiseerd dan ten doel was gesteld.

Verwachte output toeristische maatregelen

Bij aanvang van het Kompas waren geen doelen geformuleerd voor de toeristische maatregelen. Naar aanleiding van de MTR uit 2003 is in 'Kompas op Koers', de reactie van het SNN op de MTR, ervoor gekozen om binnen het Kompas meer aandacht te vestigen op toerisme en zijn er doelen geformuleerd.

Vanuit de KITS-regeling kunnen bedrijven financiële bijstand ontvangen. Hiervan hebben tot nu toe 734 bedrijven kunnen profiteren. Dit is meer dan werd beoogd. Het doel is ook gehaald voor het aantal scholings- en samenwerkingsprojecten en voor het aantal nieuwe evenementen.

¹ De oorspronkelijke gedachte was om een beperkt aantal contracten met intermediairs af te sluiten, voor het uitvoeren van een beperkt aantal (omvangrijke) projecten rond een aantal specifieke thema's. Door het verlenen van meer en andersoortige, gemiddeld genomen kleinere, projecten is de invulling veel hoger dan vooraf was bedoeld.

Om de watersportmogelijkheden te verbeteren (maatregel L.4.2) is 243 kilometer aan opgewaardeerde vaarroutes ten behoeve van de recreatievaart gerealiseerd. Met een realisatie van 90% blijft dit aantal kilometers vooralsnog achter bij het doel. Er zijn echter nog enkele projecten waarvoor geen eindafrekening heeft plaatsgevonden.

Tabel 10 Verwachte output toeristische maatregelen

	<i>Doel</i> 2000- 2006	<i>Invulling</i> <i>per</i> 1/7/2010	<i>%</i> <i>Invul-</i> <i>ling</i>	<i>Realisatie</i> <i>per</i> 1/7/2010	<i>%</i> <i>Reali-</i> <i>satie</i>
Aantal ha nieuw aangelegd bedrijventerrein				50	
Aantal bedrijven dat financiële bijstand ontvangt	650	677	104%	734	113%
Aantal deelnemende MKB-bedrijven				600	
Aantal scholings- en samenwerkingsprojecten	5	5	100%	7	140%
Aantal werkgelegenheidsinitiatieven		1			
Aantal in stedelijke centra gerealiseerde (grootschalige) toeristische voorzieningen	27	27	100%	24	89%
Aantal nieuwe evenementen	2	7	350%	2	100%
Aantal km opgewaardeerde vaarroutes t.b.v. de recreatievaart	269	255	95%	243	90%

Bron: SNN, bewerking EIM.

Verwachte output kennisinfrastructuur

De verwachte output voor de verleende projecten op het gebied van kennisinfrastructuur staat vermeld in Tabel 11. Net als bij de bedrijfsgerichte maatregelen, zijn bij de kennisinfrastructuur outputindicatoren geformuleerd voor het aantal m² nieuw ontwikkeld en gerenoveerd bruto kantooroppervlak. Het betreft in dit geval kantooroppervlak voor de vestiging van kennisgeoriënteerde bedrijvigheid in de directe omgeving van onderwijsinstellingen en kennisinstellingen. Volgens het invullingspercentage zou het doel ruimschoots worden gehaald (162%). De realisatie loopt met 13% echter nog flink achter. Net als bij de bedrijfsgerichte maatregelen geldt ook hier dat de trajecten om nieuw kantooroppervlak te ontwikkelen vaak erg lang duren.

Tabel 11 Verwachte output kennisinfrastructuur

	<i>Doel</i> 2000- 2006	<i>Invulling</i> <i>per</i> 1/7/2010	<i>%</i> <i>Invul-</i> <i>ling</i>	<i>Realisatie</i> <i>per</i> 1/7/2010	<i>%</i> <i>Reali-</i> <i>satie</i>
Aantal m ² a.g.v. project nieuw ontwikkeld bruto kantooroppervlak	12.000	19.425	162%	1.500	13%
Aantal nieuwe kennisinstituten	10	8	80%	7	70%
Aantal uitgebreide kennisinstituten	4	13	325%	15	375%

Bron: SNN, bewerking EIM.

Het aantal uitgebreide kennisinstituten is ruimschoots gehaald en overtreft de verwachtingen. Er zijn in Noord-Nederland 15 kennisinstituten uitgebreid, terwijl vooraf het doel was gesteld op het uitbreiden van vier kennisinstituten. De realisatie van het aantal nieuwe kennisinstituten blijft achter bij het doel. Er zijn zeven nieuwe kennisinstituten gerealiseerd.

Verwachte output arbeidsmarkt

In Tabel 12 staat de verwachte output van de arbeidsmarktmaatregelen. De tabel laat zien dat er veel meer bedrijven dan voorzien financiële bijstand hebben ontvangen. In totaal hebben tot 1 juli 2010 981 bedrijven financiële bijstand ontvangen, terwijl het doel lag op 569 bedrijven. Ruim de helft van de bedrijven die financiële bijstand hebben ontvangen, kreeg dit vanuit de HRM-regeling. Ook het doel van het aantal werkgelegenheidsinitiatieven is met vier initiatieven gehaald. Voor het aantal acties, gericht op aansluiting van het (beroeps)onderwijs en het bedrijfsleven staat de teller op 22. Dit is 65% van het doel. Kijkend naar de invullingswaarde is de verwachting dat voor deze indicator het doel ook in de toekomst niet gehaald zal worden.

Tabel 12 Verwachte output arbeidsmarkt

	<i>Doel</i>	<i>Invulling</i>	<i>%</i>	<i>Realisatie</i>	
	<i>2000-</i>	<i>per</i>	<i>Invul-</i>	<i>per</i>	<i>% Rea-</i>
	<i>2006</i>	<i>1/7/2010</i>	<i>ling</i>	<i>1/7/2010</i>	<i>lisatie</i>
Aantal bedrijven dat financiële bijstand ontvangt	569	598	105%	981	172%
Aantal acties, gericht op verdeling arbeid en zorg	3	2	67%	1	33%
Aantal acties, gericht op aansluiting (beroeps)onderwijs en bedrijfsleven	34	23	68%	22	65%
Aantal acties, gericht op verbetering kinderopvang	2	1	50%	-	-
Aantal werkgelegenheidsinitiatieven	3	6	200%	4	133%

Bron: SNN, bewerking EIM.

4.1.2 Resultaatindicatoren

De resultaatindicatoren kijken naar het uiteindelijk verwachte resultaat (effecten). Binnen EZ/Kompas worden vijf resultaatindicatoren onderscheiden:

- 1 bruto gecreëerde werkgelegenheid (in fte's)
- 2 tijdelijke werkgelegenheid (in mensjaren)
- 3 uitgelokte investeringen (private bijdragen in projectkosten in euro's)
- 4 uitgelokte private vervolginvesteringen (in euro's)
- 5 totale investeringen (in euro's).

Voor ieder type maatregel zijn de resultaatindicatoren in tabel 14 gepresenteerd. Per indicator is het doel aangegeven en zijn de invullings- en realisatiewaarden opgenomen. De resultaatindicatoren laten zien dat de doelen voor wat betreft de uitgelokte investeringen en de uitgelokte private vervolginvesteringen zijn gerealiseerd. De realisaties van de bruto werkgelegenheid en tijdelijke werkgelegen-

heid liggen nog achter bij het gestelde doel. De bruto gecreëerde werkgelegenheid ligt op bijna 47.750 arbeidsplaatsen. Dit is 88% van het doel.¹

Bij de werklocaties zijn de doelen voor de investeringen gerealiseerd, maar niet voor wat betreft de werkgelegenheid. Voor de bedrijfsgerichte maatregelen geldt dat de realisatie bijna voor alle resultaatindicatoren hoger is dan 100% ofwel dat de doelen ruimschoots zijn gehaald. Een uitzondering vormen de totale investeringen waar 75% is gerealiseerd. Bij de toeristische maatregelen zijn de doelen gehaald of bijna gehaald. Bij de tijdelijke werkgelegenheid en uitgelokte private vervolginvesteringen ligt de realisatie op meer dan 90%. De resultaatindicatoren laten bij kennisinfrastructuur een wisselend beeld zien. Bij het creëren van tijdelijke werkgelegenheid is het realisatiepercentage bijna drie keer zo hoog als vooraf ten doel was gesteld. Bij de bruto gecreëerde werkgelegenheid is bijna de helft van het aantal fte's gerealiseerd. Ook de realisaties van de investeringen blijven achter bij het doel. Bij de arbeidsmarktmaatregelen valt op dat juist de bruto werkgelegenheid sterk achterblijft bij het doel.

¹ De realisatiewaarden geven de stand van zaken per 1 juli 2010. De subsidieregelingen maken een belangrijk deel uit van het Kompas. Zij zijn nog nagenoeg niet vastgesteld, waardoor er ook nog geen realisaties zijn te geven. Om deze reden is het niet mogelijk om een inschatting te maken van de realisaties na 2010. In de ideale situatie zullen de realisaties de invullingswaarde evenaren of overtreffen.

Tabel 13 Verwachte resultaten per type maatregel

		<i>Doel</i> 2000- 2006	<i>Invulling</i> per 1/7/2010	<i>%</i> <i>Invul-</i> <i>ling</i>	<i>Realisatie</i> per 1/7/2010	<i>%</i> <i>Reali-</i> <i>satie</i>
Werklocaties	Bruto gecreëerde werkgelegenheid (fte's)	28.792	27.146	94%	20.713	72%
	Tijdelijke werkgelegenheid (mensjaren)	11.000	11.733	107%	8.583	78%
	Uitgelokte investeringen (x 1.000 euro)	78.858	97.736	124%	105.196	133%
	Uitgelokte private vervolginvesteringen (x 1.000 euro)	1.020.000	1.946.143	191%	1.683.027	165%
	Totale investeringen (x 1.000 euro)	487.415	703.335	144%	525.899	108%
Bedrijfsgerichte maatregelen	Bruto gecreëerde werkgelegenheid (fte's)	18.177	18.063	99%	21.119	116%
	Tijdelijke werkgelegenheid (mensjaren)	696	758	109%	3.017	433%
	Uitgelokte investeringen (x 1.000 euro)	2.523.604	2.689.591	107%	3.361.253	133%
	Uitgelokte private vervolginvesteringen (x 1.000 euro)	241.000	527.200	219%	851.148	353%
	Totale investeringen (x 1.000 euro)	3.043.921	3.220.786	106%	2.286.997	75%
Toeristische maatregelen	Bruto gecreëerde werkgelegenheid (fte's)	2.867	3.552	124%	3.999	139%
	Tijdelijke werkgelegenheid (mensjaren)	5.551	6.357	115%	5.144	93%
	Uitgelokte investeringen (x 1.000 euro)	243.522	347.474	143%	322.771	133%
	Uitgelokte private vervolginvesteringen (x 1.000 euro)	324.500	400.401	123%	294.257	91%
	Totale investeringen (x 1.000 euro)	694.564	818.716	118%	691.892	100%
Kennisinfrastuur	Bruto gecreëerde werkgelegenheid (fte's)	3.562	2.759	77%	1.726	48%
	Tijdelijke werkgelegenheid (mensjaren)	250	867	347%	691	277%
	Uitgelokte investeringen (x 1.000 euro)	64.616	67.135	-	36.229	56%
	Uitgelokte private vervolginvesteringen (x 1.000 euro)	145.000	109.600	76%	127.320	88%
	Totale investeringen (x 1.000 euro)	183.535	209.526	114%	165.198	90%
Arbeidsmarkt	Bruto gecreëerde werkgelegenheid (fte's)	1.110	722	65%	192	17%
	Tijdelijke werkgelegenheid (mensjaren)	2.719	1.605	59%	1.177	43%
	Uitgelokte investeringen (x 1.000 euro)	15.281	10.655	70%	16.030	105%
	Uitgelokte private vervolginvesteringen (x 1.000 euro)	7.000	8.657	124%	7.295	104%
	Totale investeringen (x 1.000 euro)	41.730	31.888	76%	35.082	84%
Totaal*	Bruto gecreëerde werkgelegenheid (fte's)	54.508	52.241	96%	47.748	88%
	Tijdelijke werkgelegenheid (mensjaren)	20.566	21.320	104%	18.612	92%
	Uitgelokte investeringen (x 1.000 euro)	2.929.082	3.215.791	110%	3.853.669	131%
	Uitgelokte private vervolginvesteringen (x 1.000 euro)	1.737.500	2.992.001	172%	2.963.046	171%
	Totale investeringen (x 1.000 euro)	4.474.111	5.007.453	112%	3.728.270	83%

* De overige maatregelen zijn niet expliciet opgenomen in de tabel, maar tellen wel mee in het totaal. Bron: SNN, bewerking EIM.

4.2 Netto werkgelegenheid

De bruto werkgelegenheidscijfers geven een indruk van de werkgelegenheidseffecten van de projecten zelf, maar de werkelijke werkgelegenheidsimpact op de economie zal doorgaans lager zijn. Met een aantal aspecten is bij de bruto cijfers geen rekening gehouden, zowel positief als negatief. Aspecten met een negatieve

uitwerking zijn 'deadweight', 'displacement', substitutie en dubbeltellingen (zie toelichting in onderstaand kader). Bijvoorbeeld voor de werklocatieprojecten geldt dat een belangrijk deel van de bedrijven die zich op de nieuwe locatie hebben gevestigd, daarvoor elders in het Noorden waren gevestigd. Bij de bruto werkgelegenheid is deze werkgelegenheid meegeteld, terwijl de totale werkgelegenheid in het Noorden er niet door is toegenomen. Bij de netto werkgelegenheid is alleen die werkgelegenheid meegeteld van bedrijven die zich op de locatie vestigen die van buiten de Kompasregio afkomstig zijn. Positieve aspecten zijn uitstralingseffecten¹ en indirecte effecten. Door de bruto gecreëerde werkgelegenheid te corrigeren voor de positieve en negatieve aspecten kan men komen tot de netto gecreëerde werkgelegenheid.

Correcties om te komen tot netto effecten

- Projecten hebben effecten naar toeleveranciers die leveren aan de projectbetrokkenen, de *indirecte effecten*.
- Als gevolg van bijvoorbeeld een verbetering van het imago kunnen *uitstralingseffecten* optreden. Een regio wordt aantrekkelijk om zich er te vestigen.
- Er treden *dubbeltellingen* op, bijvoorbeeld wanneer bedrijven een IPR-premie ontvangen en daarnaast steun ontvangen als zij zich op een door het Kompas ondersteund bedrijventerrein vestigen.
- Bij 'deadweight' gaat het om economische effecten die ook zouden hebben plaatsgevonden zonder de uitvoering van het programma.
- Bij 'displacement' gaat het om economische effecten in een gebied in Noord-Nederland die ten koste gaan van een ander gebied in Noord-Nederland.
- Bij *substitutie* gaat het om economische effecten bij bedrijven en/of personen die ten koste gaan van andere bedrijven en/of personen.

De netto werkgelegenheidseffecten voor EZ/Kompas voor de periode 2000-2002 werden in de MTR uit 2003 geraamd op 4.510 fte. Geëxtrapoleerd naar de toekomst zou dit een kleine 14.700 fte netto gecreëerde werkgelegenheid betekenen. Per type maatregel is in de MTR uit 2003 een puntschatting gemaakt om uiteindelijk tot het totale netto werkgelegenheidscijfer te komen. Door diverse partijen is kritiek geuit op de transparantie in de wijze van berekening van netto werkgelegenheidseffecten in de MTR uit 2003.² De globale benadering in de MTR uit 2003 laat veel ruimte over voor eigen interpretaties en aannames. De correctiepercentages staan dan ook ter discussie. EIM heeft om deze reden onder- en bovengrenzen bepaald voor de netto werkgelegenheid door bij iedere toegepaste correctie te werken met drie scenario's (laag, middel, hoog) in plaats van één enkel cijfer te presenteren. Het middelste scenario is gelijk aan de berekening, zoals gehanteerd in de MTR uit 2003. De gebruikte methodiek voor het bepalen van de netto werkgelegenheidseffecten is nader uitgewerkt in bijlage III. Deze methodiek is reeds ingezet bij de Update MTR uit 2007. In het resterende deel

¹ Bij de berekening van de netto werkgelegenheidseffecten wordt in deze actualisering, evenals in de MTR uit 2003 en de Update MTR uit 2007, geen rekening gehouden met uitstralingseffecten. In de praktijk zijn deze effecten door het ontbreken van betrouwbare kengetallen moeilijk te kwantificeren. Zie hiervoor ook het 'Evaluatiekader Structuurfondsen 2000-2006'. De uitstralingseffecten zijn vooral relevant op het terrein van toeristische maatregelen.

² W.H.J. Verhoeven, P. Gibcus, P.M. de Jong-'t Hart en D.H. Grijpstra (2006), Bruto-netto berekening van werkgelegenheidseffecten Europese Structuurfondsprogramma's, in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken, EIM en Research voor Beleid, Zoetermeer.

van deze paragraaf zullen de resulterende netto effecten als een boven- en ondermarge worden gepresenteerd. De werkelijke netto werkgelegenheidseffecten zullen binnen deze marges liggen.

De verwachte netto werkgelegenheidseffecten voor het Kompas liggen tussen de 16.090 en 21.390 voltijdbanen. Hiermee wordt de doelstelling van ongeveer 15.000 arbeidsplaatsen ruimschoots gehaald. Een voorwaarde voor het realiseren van deze netto werkgelegenheidseffecten blijft dat de nog lopende projecten volgens plan worden uitgevoerd. Bij de Update MTR uit 2007 werd verwacht dat de netto werkgelegenheid lager zou uitpakken. Het verschil doet zich vooral voor bij de werklocaties. Deze hogere netto werkgelegenheidseffecten zijn vooral het gevolg van een andere berekeningsmethodiek. Bij de maatregelen die onder de werklocaties vallen, is voor het bepalen van de netto werkgelegenheid gebruik gemaakt van nieuwere inzichten inzake terreinquotienten. Zie bijlage III voor meer informatie.

Tabel 14 Verwachte netto werkgelegenheid EZ/Kompas (in fte's) per type maatregel

	<i>Update MTR</i>		<i>Actualisering</i>	
	<i>Ondergrens</i>	<i>Bovengrens</i>	<i>Ondergrens</i>	<i>Bovengrens</i>
Werklocaties*	7.990	10.710	10.730	14.010
Bedrijfsgerichte maatregelen	3.680	4.970	3.630	4.910
Toeristische maatregelen	900	1.240	900	1.240
Kennisinfrastructuur	670	1.035	710	1.070
Arbeidsmarkt	120	160	120	160
Overige maatregelen	-	-	-	-
Uitvoeringskosten	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
<i>Totaal</i>	<i>13.360</i>	<i>18.120</i>	<i>16.090</i>	<i>21.390</i>

* De verschillen in netto werkgelegenheid bij werklocaties zijn het gevolg van voortschrijdend inzicht in de berekeningsmethodiek. Het betreft geen effecten van beleid.

Bron: SNN, bewerking EIM.

Het SNN presenteert naast de bruto werkgelegenheid in zijn jaarverslagen en jaarrapportages ramingen voor de additionele werkgelegenheid. Het SNN corrigeert daarbij alleen voor dubbeltellingen. De verleende projecten zullen volgens berekeningen van het SNN naar verwachting 18.756 nieuwe arbeidsplaatsen opleveren. De schatting van de additionele werkgelegenheid door het SNN ligt tussen de onder- en bovengrens, zoals vermeld in Tabel 14. Hiermee sluit de additionele werkgelegenheid, gepresenteerd door het SNN aan bij de verwachte netto werkgelegenheid. Per 1 juli 2010 zijn 11.615 additionele banen daadwerkelijk gerealiseerd. Dit is 77% van het doel.

4.3 Conclusies

Nog niet alle EZ/Kompasprojecten zijn afgerond en ook de meeste subsidieregelingen zijn nog niet vastgesteld. Hoewel dus nog niet alle effecten zijn gerealiseerd, kan op basis van de realisatiewaarden per 1 juli 2010 worden geconcludeerd dat de belangrijkste doelstellingen van het Kompas worden bereikt.

Het Kompas is onderverdeeld in verschillende deelprogramma's. Voor elke categorie maatregelen zijn bij de start van het programma operationele doelstellingen geformuleerd. Aan deze doelen zijn output- en resultaatindicatoren gekoppeld. De doelstellingen voor de output en de resultaten zijn effectief ingevuld. Voor net iets meer dan de helft van de outputindicatoren geldt dat de gestelde doelen zijn gehaald of overtroffen. Dat geldt vooral voor de bedrijfsgerichte maatregelen. Bij de resultaatindicatoren zijn de doelen gehaald voor wat betreft de uitgelokte investeringen en de uitgelokte private vervolginvesteringen. De bruto gecreëerde werkgelegenheid ligt op bijna 47.750 arbeidsplaatsen. De verwachte netto werkgelegenheidseffecten voor EZ/Kompas liggen tussen de 16.090 en 21.390 voltijdbanen. Hiermee wordt de doelstelling van ongeveer 15.000 additionele voltijdbanen ruimschoots gehaald.

5 Efficiëntie

De efficiëntie van het Kompas heeft betrekking op de verhouding tussen input en de daarmee behaalde output en resultaten/effecten. Meer output, resultaten en effecten met minder input wijzen op een efficiënter programma. In dit hoofdstuk komen de volgende aspecten van efficiëntie aan bod:

- 1 de efficiëntie op outputniveau
- 2 de private cofinanciering en hefboomwerking
- 3 de efficiëntie in termen van werkgelegenheid
- 4 de uitvoeringskosten.

Hoewel de gepresenteerde cijfers in dit hoofdstuk uitnodigen tot snelle conclusies, is enige voorzichtigheid op zijn plaats. Het ligt voor de hand te concluderen dat alle middelen moeten worden ingezet op de meest efficiënte maatregelen. Echter, de mate van efficiëntie ligt al deels opgesloten in het type project en het doel waarmee bepaalde typen projecten zijn of nog worden uitgevoerd.

5.1 Efficiëntie op outputniveau

Bij efficiëntie op outputniveau gaat het om de vraag of dezelfde output met minder publieke middelen¹ had kunnen worden bereikt. Voor de beoordeling van de efficiëntie op outputniveau is referentiemateriaal slechts beperkt aanwezig. Het belangrijkste ijkpunt is het Referentiekader Indicatoren van het bureau Terp Advies.² Op basis van ervaringen met eerdere programma's in Noord-Nederland zijn deze indicatoren samengesteld. Het referentiekader geeft per type maatregel een indicatie van de output die mag worden verwacht bij de inzet van een bepaalde hoeveelheid publieke middelen. Bij de interpretatie van de uitkomst is enige voorzichtigheid geboden.³

In Tabel 15 staan de verleende publieke middelen per eenheid output. Tevens zijn de kengetallen uit het referentiekader opgenomen. De verleende publieke middelen per eenheid output laten een wisselend beeld zien. Bij een aantal maatregelen zijn de verleende publieke middelen per eenheid fors lager dan het kengetal uit het referentiekader, maar bij andere maatregelen zijn ze juist flink hoger. Over de gehele linie genomen is op outputniveau de efficiëntie van het Kompas niet veranderd ten opzichte van de Update MTR uit 2007.⁴ Indien nog

¹ De publieke middelen bestaan uit EZ/Kompasmiddelen, EFRO-middelen en de overige publieke middelen. Het betreft verleende publieke middelen. Een aantal projecten en subsidieregelingen zijn nog niet definitief vastgesteld.

² In het Referentiekader Indicatoren zijn kengetallen opgenomen voor een beperkte set van maatregelen.

³ Ieder individueel project heeft specifieke kenmerken en daarom goede redenen om af te wijken van een kengetal of gemiddelde. De projecten die onder kennisinfrastructuur vallen, kennen een zeer uiteenlopend karakter. Hierdoor worden bij de efficiëntie op outputniveau eigenlijk appels en peren met elkaar vergeleken. Voor deze maatregelen is de efficiëntie op outputniveau niet opgenomen.

⁴ Dit geldt dus tevens voor de vergelijking tussen de Actualisering en de Update. De verschillen met de Update zijn marginaal.

iets verder wordt teruggekeken naar de MTR uit 2003, dan zijn er wel wijzigingen te constateren.

Tabel 15 Verleende publieke middelen per eenheid output per type maatregel (in euro's) voor het Kompas

				Publieke middelen per eenheid MTR: 2000-2002	Publieke middelen per eenheid Actualisering: 2000-2006
		Eenheid	Kengetal Referentie- kader		
Werklocaties					
M.1.1.a	Aanleg bedrijventerreinen	hectare	670.000	438.378	663.960
M.1.1.b	Revitalisering bedrijventerreinen	hectare	25.000-60.000	91.114	94.284
S.3.1	Vernieuwing stationsgebieden	1.000 m ² bvo	1.000.000	261.056	264.693
Bedrijfsgerichte maatregelen					
M.1.2.b.1	IPR-centraal**	beschikking	2.400.000	3.836.227	4.017.777
M.1.2.b.2	IPR-decentraal (vestiging)	beschikking	240.000	305.799	248.535
M.2.1.a	IPR-decentraal (uitbreiding)	beschikking	120.000	240.182	172.792
M.2.3.a	Financieringsfaciliteiten (VKF)	bedrijf	650.000	407.187	317.000
M.2.3.b	Financiële stimulering strategische bedrijfsactiviteiten (NIOF)	beschikking	13.400	23.273	15.768
Toeristische maatregelen					
M.2.1.b	Stimulering investeringen in de toeristische sector (KITS)	project	25.000	-	48.818
M.2.3.d	Kwaliteitsverbetering toeristische marktsector**	project	227.500	965.908	2.392.775
S.4.2	Versterken aanbod toeristische, culturele en sportvoorzieningen	toer. voorz.	20.000.000- 30.000.000	2.826.883	5.755.054
Arbeidsmarkt					
M.3.1.b	Verbetering werking arbeidsmarkt (HRM)	project	70.000	-	30.388

* Bij vergelijking van de perioden 2000-2006 met 2000-2002 treedt vertekening op bij de aanleg van bedrijventerreinen door de grotere nadruk op de (duurdere) revitaliseringsprojecten en de opname van enkele projecten waarbij geen hectaren zijn uitgegeven.

** Projecten zijn in de periode 2000-2006 aanmerkelijk groter dan in de periode 2000-2002.

Bron: EIM, op basis van SNN en Referentiekader Indicatoren (Terp Advies).

Bij de werklocaties zijn relatief meer (doorgaans duurdere) revitaliseringsprojecten in uitvoering genomen; de verleende publieke middelen per hectare zijn hoger dan het kengetal. De stijging is echter vertekend, omdat voor de periode 2002-2006 enkele projecten zijn opgenomen, waarvoor geen hectaren zijn uitgegeven. De verleende publieke middelen per eenheid output zijn voor de aanleg van bedrijventerreinen en de vernieuwing van stationsgebieden lager dan de kengetallen in het referentiekader. Dit geeft aan dat de werklocaties efficiënter zijn aangelegd dan in het verleden.

Voor de regelingen (IPR, NIOF, KITS en HRM) zijn de publieke middelen per definitie gelijk aan de verleende subsidie. Afname van de verleende publieke middelen per output betekent dus dat de gemiddelde subsidie per ondernemer is gedaald. Bovenstaande tabel laat het niet toe om harde conclusies te trekken over efficiëntie op outputniveau voor de regelingen. De evaluatie van de NIOF-regeling heeft laten zien dat de uitvoering van deze regeling als redelijk efficiënt kan worden beoordeeld.¹

Bij de toeristische voorzieningen verschillen de verleende publieke middelen per output sterk van het referentiekader. Dit duidt niet zozeer op verbeteringen van de efficiëntie, maar op de grootschaligheid van de projecten.² De grote projecten vertekenen de efficiëntie op outputniveau sterk.

5.2 Private cofinanciering en hefboomwerking

Private cofinanciering

De efficiëntie van het programma wordt positief beïnvloed naarmate het programma er beter in slaagt om nieuwe ontwikkelingen in gang te zetten. Een graadmeter hiervoor zijn de door het programma uitgelokte investeringen (private investeringen). Hiertoe is het aandeel private cofinanciering per maatregel (het quotiënt van de private investeringen en de verleende publieke middelen) in Tabel 16 gepresenteerd.³

Tabel 16 Aandeel private cofinanciering (private investeringen t.o.v. verleende publieke middelen) per type maatregel voor het Kompas

	<i>Stand MTR: 2000-2002</i>	<i>Stand Update: 2000-2006</i>	<i>Stand Actualisering: 2000-2006</i>
Werklocaties	0,2	0,2	0,2
Bedrijfsgerichte maatregelen	5,1	5,2	5,2
Toeristische maatregelen	0,8	0,7	0,7
Kennisinfrastructuur	0,6	0,5	0,6
Arbeidsmarkt	0,6	0,5	0,5
Overige maatregelen	-	0,2	0,2

Bron: SNN, bewerking EIM.

Het aandeel private cofinanciering is het hoogst bij de bedrijfsgerichte maatregelen en het laagst bij de maatregelen gericht op werklocaties. Ten opzichte van de MTR uit 2003 en de Update MTR uit 2007 zijn de verschillen marginaal.

¹ Arnoud Muizer (2007), Evaluatie NIOF-regeling, EIM, Zoetermeer.

² Bij de voorzieningen op het gebied van toerisme zijn de projecten kleinschaliger dan in het verleden. Bij de kwaliteitsverbetering van de toeristische marktsector zijn de projecten grootschaliger dan in het verleden.

³ Ook wel bekend onder de naam multiplier(effect). Hiermee wordt aangegeven hoeveel private investeringen (cofinanciering) een euro publieke middelen zal genereren.

Private hefboomwerking

Bij de private hefboomwerking wordt gekeken of het programma, gefinancierd met publieke middelen, erin slaagt additionele investeringen of vervolginvesteringen bij private partijen los te maken. Hoe beter het programma hier in slaagt, hoe efficiënter de publieke middelen worden ingezet.

De private hefboomwerking van regelingen, zoals IPR, NIOF en KITS, ligt in feite al opgesloten in de financiële condities die aan de deelname worden gesteld. Voor de projecten geldt dat vooral de omvang van de niet-projectgerelateerde private vervolginvesteringen interessant is uit oogpunt van de private hefboomwerking.

Het SNN monitort de indicator 'uitgelokte private vervolginvesteringen'. Als doel was gesteld om uiteindelijk 1,7 miljard euro private vervolginvesteringen uit te lokken. De ingevulde en gerealiseerde uitgelokte private vervolginvesteringen voor het Kompas lagen per 1 juli 2010 rond 3 miljard euro. De totale omvang van de verleende publieke middelen bedraagt 1,5 miljard euro. Op basis van de invullingswaarden wordt verwacht dat met een euro publieke middelen bijna twee euro aan private vervolginvesteringen wordt uitgelokt (zie Tabel 17).

Tabel 17 Private hefboom (uitgelokte private vervolginvesteringen ten opzichte van de publieke middelen) per type maatregel voor het Kompas

	<i>Uitgelokte private vervolginvesteringen: invulling per 1/7/2010</i>	<i>Verleende publieke middelen</i>	<i>Private hefboom</i>
Werklocaties	1.946.142.851	442.601.716	4,40
Bedrijfsgerichte maatregelen	527.199.565	508.393.418	1,04
Toeristische maatregelen	400.401.356	392.327.521	1,02
Kennisinfrastructuur	109.600.000	125.046.112	0,88
Arbeidsmarkt	8.656.960	20.736.814	0,42
Overige maatregelen	-	20.002.640	-
<i>Totaal</i>	<i>2.992.000.732</i>	<i>1.509.108.221</i>	<i>1,98</i>

Bron: SNN, bewerking EIM.

Voor de werklocaties is de private hefboom relatief hoog. Dit betekent dat de overheid met de verleende subsidie gunstige vestigingsvoorwaarden voor bedrijven creëert. De bedrijven vestigen zich vervolgens op het terrein en plegen de vervolginvesteringen. De arbeidsmarktgerichte maatregelen kennen de laagste private hefboom.

5.3 Efficiëntie in termen van werkgelegenheid

Bij de efficiëntie in termen van werkgelegenheid staat de vraag centraal of dezelfde werkgelegenheidseffecten met minder publieke middelen hadden kunnen worden bereikt. In Tabel 18 is per type maatregel aangegeven welk bedrag aan verleende publieke middelen gemiddeld genomen tegenover een netto arbeidsplaats staat. De publieke middelen per netto arbeidsplaats zijn gebaseerd op structureel gecreëerde werkgelegenheid.

Om een netto arbeidsplaats te creëren was in de Update MTR uit 2007 87.750 euro aan verleende publieke middelen nodig. In deze actualisering is dit bedrag afgenomen naar 82.371 euro. Hiervan betreft 29.350 euro EZ/Kompasmiddelen. Er waren minder verleende publieke middelen nodig om een extra netto arbeidsplaats te creëren. De maatregelen waarvoor deze daling het sterkst geldt, zijn de werklocaties. De verleende publieke middelen per netto arbeidsplaats zijn het laagst bij de werklocaties en het hoogst bij de toeristische maatregelen. De toeristische projecten leveren relatief veel tijdelijke werkgelegenheid op en relatief minder structurele werkgelegenheid.¹

Tabel 18 Verleende publieke middelen (in euro's) per netto gecreëerde arbeidsplaats (fte) per type maatregel

	<i>Stand MTR: 2000-2002</i>	<i>Stand Update: 2000-2006</i>	<i>Stand Actualisering: 2000-2006</i>
Werklocaties	36.379	47.095	35.722
Bedrijfsgerichte maatregelen	96.938	118.806	119.622
Toeristische maatregelen	301.408	366.979	370.120
Kennisinfrastructuur	305.674	155.576	139.716
Arbeidsmarkt	-	143.342	148.120
Overige maatregelen	-	-	-
<i>Totaal</i>	<i>67.734</i>	<i>87.750</i>	<i>82.371</i>

Bron: SNN, bewerking EIM.

De verleende publieke middelen per netto gecreëerde arbeidsplaats geven inzicht in hoe de verschillende maatregelen samenhangen. Er is sprake van een interactie tussen regelingen, overige bedrijfsgerichte maatregelen en voorwaardenscheppende maatregelen. De causale relatie begint met voorwaardenscheppende maatregelen, die bijdragen aan het creëren van een aantrekkelijk productiemilieu en investeringsklimaat. Vervolgens kunnen bedrijven via de overige bedrijfsgerichte maatregelen worden aangezet tot het vernieuwen van producten, processen en markten. Zijn ze daarin succesvol, dan zal dit leiden tot investeringen, waarbij de IPR en andere regelingen een rol kunnen spelen. De effecten van een maatregel kunnen dus niet los worden gezien van andere maatregelen.

5.4 De uitvoeringskosten

Zoals in paragraaf 2.6 is aangegeven, was het budget voor EZ/Kompas ruim 389 miljoen euro. De verleende middelen voor de uitvoeringskosten zijn 16,8 miljoen euro. Dit is 4,3% van de verleende EZ/Kompasmiddelen. In vergelijking met de forfaitaire bedragen die doorgaans voor uitvoeringskosten staan, is dit als zeer laag aan te merken. De uitvoeringskosten zijn ook lager in vergelijking met vergelijkbare regelingen uit Europese programma's.

¹ Er is geen rekening gehouden met uitstralingseffecten. In de praktijk zullen de projecten die gericht zijn op verbetering van de toeristische infrastructuur, nieuwe bedrijven op het gebied van toerisme en recreatie aantrekken en daarmee zorgen voor extra werkgelegenheid.

5.5 Conclusies

De publieke middelen vanuit EZ/Kompas zijn over het algemeen efficiënt ingezet. De efficiëntie van het Kompas is vanuit verschillende invalshoeken bekeken. De efficiëntie van het programma wordt positief beïnvloed, naarmate er met de publieke middelen meer private investeringen worden uitgelokt. Het aandeel private cofinanciering is het hoogst bij de bedrijfsgerichte maatregelen en het laagst bij de maatregelen gericht op werklocaties. Ten opzichte van de Update MTR uit 2007 zijn de verschillen voor het *aandeel private cofinanciering* marginaal. De *private hefboomwerking* kijkt of het programma, gefinancierd met publieke middelen, ook vervolginvesteringen uitlokt bij private partijen. Met een euro verleende publieke middelen wordt naar verwachting bijna twee euro aan private vervolginvesteringen uitgelokt, wat als efficiënt kan worden aangemerkt.

De efficiëntie op outputniveau laat een wisselend beeld zien. Voor de ene maatregel zijn de verleende publieke middelen per eenheid hoger dan het kengetal uit het referentiekader, terwijl deze bij een andere maatregel lager zijn.

In het licht van de efficiëntie is ook gekeken naar de verleende *publieke middelen per netto arbeidsplaats*. In vergelijking met de Update MTR uit 2007 waren minder publieke middelen nodig om een extra arbeidsplaats te creëren. De verwachting is dat de gemiddelde publieke bijdrage voor een netto arbeidsplaats uitkomt op iets meer dan 82.000 euro. Hiervan betreft 29.350 euro EZ/Kompasmiddelen.

De uitvoeringskosten van EZ/Kompas zijn relatief laag.

BIJLAGE I Begrippen

Bruto gecreëerde werkgelegenheid

Werkgelegenheids groei bij direct begunstigten zonder rekening te houden met aspecten van 'displacement', 'deadweight', substitutie, alsmede indirecte werkgelegenheids groei (indirecte multipliereffecten).

Deadweight

Bereikt effect bij direct begunstigten van de interventie dat ook zonder de interventie zou hebben plaatsgevonden.

Displacement/Verplaatsingseffecten

Bereikt effect in de programmaregio ten koste van een ander gebied binnen de programmaregio.

Doel

Duidelijk, expliciet en voorafgaand statement over de effecten die bereikt moeten worden met de interventie.

Doelbereiking

De mate waarin de doelen van het programma zijn behaald.

Doeltreffendheid

De mate waarin het feit dat de doelen van een interventie zijn gehaald, is terug te voeren op de uitvoering van de interventie.

Effectiviteit

De mate waarin de verwachte effecten zijn gerealiseerd en de doelstellingen zijn behaald.

Efficiëntie

De mate waarin de output, resultaten en effecten zijn verkregen tegen redelijke kosten.

Impact/Effect

Een consequentie die zich voordoet bij een direct begunstigde na het eind van de deelname in een maatregel of project of na het gereedkomen van een publieke voorziening of een indirecte consequentie die invloed heeft op anderen, die hierbij winnaars of verliezers kunnen zijn. Impact kan positief of negatief zijn en verwacht of onverwacht.

Indirect effect

De effecten naar toeleveranciers die leveren aan projectbetrokkenen.

Input

Financiële, personele, organisatorische en regulerende middelen die worden ingezet voor de implementatie van een interventie.

Multiplier

Vermenigvuldigingsfactor die de mate van doorwerking of uitstraling weergeeft. Een multiplier van bijvoorbeeld 1,5 geeft aan dat er behalve het oorspronkelijke directe effect ter grootte van 1 nog een additioneel indirect effect van 0,5 optreedt.

Multipliereffecten

Effecten bij personen of organisaties die via voorwaartse (afnemers) of achterwaartse (toeleveranciers) verbindingen in relatie staan met direct begunstigden.

Netto gecreëerde werkgelegenheid

Werkgelegenheidsgroei ten gevolge van het programma waarbij wel rekening wordt gehouden met aspecten van 'displacement', 'deadweight' en substitutie, alsmede de indirecte werkgelegenheid bij toeleveranciers en afnemers (indirecte multipliereffecten).

Output

Hetgeen gefinancierd en bereikt is met het geld, bestemd voor een interventie.

Resultaat

Het voordeel (of nadeel) dat een direct begunstigde heeft verkregen aan het eind van de deelname aan het programma of op het moment dat een publieke voorziening gereedgekomen is.

Substitutie/Verdringingseffecten

Bereikt effect bij een begunstigde ten koste van een persoon of organisatie die buiten de interventie valt.

Uitstralingseffecten

Effecten op het vestigingsklimaat voor bedrijven, zoals een verbetering van de infrastructuur of een beter imago. Uitstralingseffecten worden ook wel aangeduid als 'spillovers'.

BIJLAGE II Overzicht thema's en maatregelen EZ/Kompas

Voor ieder thema is een korte beschrijving gegeven van de maatregelen die onder het desbetreffende thema vallen.

Deelprogramma Markt

Het deelprogramma 'Economische kerngebieden/versterking marktsector' omvat een viertal thema's:

- 1 **Het verbeteren van de vestigingsvoorwaarden voor bestaande en nieuwe bedrijven in de kernzones** (*EZ/Kompas*)
Maatregelen met betrekking tot dit thema hebben betrekking op voldoende beschikbaarheid van voldoende bedrijventerreinen en kantoorgebouwen, sectorspecifieke infrastructuur, subsidieregelingen voor bedrijfsvestigingen, fiscale faciliteiten en acquisitie voor ondersteunende promotie.
- 2 **Versterken van de Noord-Nederlandse marktsector** (*EZ/Kompas*)
Het versterken van de marktstructuur blijft niet beperkt tot de kernzones. Alle bedrijven die in Noord-Nederland zijn gevestigd en willen uitbreiden, kunnen subsidies aanvragen. Maatregelen op dit terrein zijn subsidieregelingen voor uitbreidingsinvesteringen, het stimuleren van kennisoverdracht aan het MKB, het verstrekken van risicodragend kapitaal, het doorlichten van branches op innovatieve ideeën en tenderprocedures.
- 3 **Het versterken van het arbeidsaanbod in Noord-Nederland** (*EZ/Kompas*)
Hoogwaardige arbeid is een vestigingsfactor voor bedrijven en is daarnaast een cruciaal element in een economie die gericht is op kennis en dienstverlening. De actielijnen die zijn uitgezet, betreffen het investeren in hoogwaardige arbeid, een betere afstemming van vraag en aanbod en een versterking van het aanbod. Het Ministerie van Verkeer en Waterstaat is de belangrijkste financier bij deze maatregelen.
- 4 **Optimaliseren van de infrastructuur** (*Kompasbreed*)
Noord-Nederland ligt gunstig tussen de Randstad en Noord-Duitsland, Scandinavië en Polen. Om het belang van deze gunstige ligging te onderstrepen, is het van belang de internationale transportassen te verbeteren en uit te breiden. Maatregelen betreffen aandacht voor internationale transportassen via Noord-Nederland en het verbeteren van de bereikbaarheid van economische kernzones. Het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is de belangrijkste financier van deze maatregelen.

Deelprogramma Stad

Voor het deelprogramma 'Stedelijke centra' is een zestal thema's uitgewerkt.

- S1 **Het vroegtijdig ontwikkelen van stadslandschappen voor toekomstig wonen en werken** (*Kompasbreed*)
De maatregelen hebben betrekking op het voorinvesteren in aantrekkelijke en goed ontsloten woongebieden en bedrijvenparken.
- S2 **Het aanpassen en verbeteren van woningen** (*Kompasbreed*)
De maatregelen hebben betrekking op het herstructureren van naoorlogse woonwijken, zodat de woningvoorraad kwantitatief en kwalitatief beter aan-

sluit op de vraag. Het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) is de belangrijkste financier.

S3 Nieuwe en bestaande werkgebieden (EZ/Kompas)

De maatregelen betreffen het stimuleren van bedrijvigheid in stationsgebieden, het ontwikkelen van kantoorcomplexen en een functieverandering van niet goed gesitueerde bedrijventerreinen.

S4 Stedelijke voorzieningen (EZ/Kompas)

De maatregelen betreffen het aantrekkelijk maken en houden van het openbare gebied, zoals de binnensteden, en het creëren van aanbod van sport, cultuur en toeristische voorzieningen.

S5 Het stimuleren van hoger onderwijs en het productief maken van aanwezige kennis (EZ/Kompas)

De maatregelen zijn het oprichten van topkennisinstituten, het aanbieden van nieuwe hbo-opleidingen en het creëren van vestigingslocaties voor spin-offactiviteiten.

S6 Het waarborgen van de bereikbaarheid van de (binnen)steden (Kompasbreed)

De maatregelen betreffen het ontwikkelen van een stadsgewestelijk openbaarvervoersysteem, het uitbreiden van fiets- en looproutes, de aanleg van transferia en het verbeteren van stedelijke hoofdwegenstelsels.

Deelprogramma Land

Voor het deelprogramma 'Landelijk gebied' zijn vier thema's uitgewerkt.

L1 Een gezonde landbouwsector in een gezonde omgeving (EZ/Kompas)

De landbouwsector moet worden versterkt, verbreed en vernieuwd. Hiervoor moet de internationale concurrentiepositie van de landbouw worden versterkt, moeten er nieuwe vormen komen van natuur- en landschapsbeheer en kleinschalige recreatie bij de boer, moeten nieuwe agrarische producten en processen worden ontwikkeld en moet kennis worden doorgegeven.

L2 Vernieuwen van het landelijke gebied (Kompasbreed)

Via een gebiedsgerichte investeringsimpuls moet een majeure bijdrage geleverd worden aan de verbetering van de regionale economie, de leefomgeving en de omgevingskwaliteit. Hieronder vallen ook grootschalige functiewijzigingen. Majeure projecten zijn Blauwe Stad, Fries merengebied en Hunzedal. De Ministeries van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en van VROM zijn de belangrijkste nationale financiers van deze maatregelen.

L3 Leefbaarheid van het landelijke gebied (EZ/Kompas)

De leefbaarheid van het landelijke gebied moet ook op langere termijn gewaarborgd blijven. De maatregelen betreffen het verbeteren van de voorzieningen op het platteland, het bevorderen van de sociale infrastructuur en het vernieuwen van het openbaar vervoer.

L4 Gastvrij Noord-Nederland: versterking van toerisme en recreatie (EZ/Kompas)

Maatregelen betreffen het verbeteren van de basisvoorzieningen m.b.t. toerisme en recreatie en het aantrekkelijker maken van het Noord-Nederlandse bos, de watersport en de toervaart. De Ministeries van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en van VROM zijn de belangrijkste nationale financiers van deze maatregelen.

Tabel 19 Thema's en maatregelen EZ/Kompas binnen de deelprogramma's Markt, Stad en Land

Deelprogramma Markt	
M.1	Het verbeteren van de vestigingsvoorwaarden voor bestaande en nieuwe bedrijven in de kernzones
M.1.1.a	Aanleg bedrijventerreinen en logistieke voorzieningen in kernzones
M.1.1.b	Revitalisering bedrijventerreinen
M.1.2.a	Acquisitieondersteunende promotie
M.1.2.b.1	IPR-centraal
M.1.2.b.2	IPR-decentraal (vestiging)
M.1.2.c	Bedrijfshuisvesting
M.2	Versterken van de Noord-Nederlandse marktsector
M.2.1.a	IPR-decentraal (uitbreiding)
M.2.1.b	Stimulering investeringen in de toeristische sector
M.2.2	Generieke stimulering van vernieuwende activiteiten in het MKB
M.2.3.a	Financieringsfaciliteiten
M.2.3.b	Financiële stimulering strategische bedrijfsactiviteiten
M.2.3.c	Branchedoorlichtingen en -acties
M.2.3.d	Kwaliteitsverbetering toeristische marktsector
M.2.3.e	Gerichte stimulering van het bedrijfsleven (tenderprocedure)
M.3	Het versterken van het arbeidsaanbod in Noord-Nederland
M.3.1.b	Verbetering werking arbeidsmarkt
M.3.2.d	Scheppen nieuwe werkgelegenheid
M.4	Optimaliseren van de infrastructuur
M.4.1	Optimalisering internationale transportassen
Deelprogramma Stad	
S.3	Nieuwe en bestaande werkgebieden
S.3.1	Vernieuwing stationsgebieden
S.4	Stedelijke voorzieningen
S.4.1	Het aantrekkelijk houden/maken van het openbare gebied van de noordelijke stadscentra met behoud/versterking van cultuurhistorische waarden
S.4.2	Het versterken van het aanbod van stuwende toeristische, culturele en sportvoorzieningen
S.5	Het stimuleren van hoger onderwijs en het productief maken van aanwezige kennis
S.5.1	Oprichting (top-)kennisinstituten en aanbieden nieuwe opleidingen
S.5.2	Vestigingslocaties voor kennisgeoriënteerde bedrijvigheid

Deelprogramma Land	
L.1	Een gezonde landbouwsector in een gezonde omgeving
L.1.1	Versterking landbouw
L.1.3	Vernieuwing landbouw
L.2	Vernieuwen van het landelijke gebied
L.2.2	Grootschalige functiewijziging en -aanpassing
L.4	Versterking toerisme en recreatie
L.4.1	Verbetering recreatief-toeristische infrastructuur
L.4.2	Verbetering watersportmogelijkheden

BIJLAGE III Toelichting bepaling netto werkgelegenheid

De werkgelegenheidsgegevens in de monitoringsystemen betreffen vaak bruto cijfers. De bruto werkgelegenheidscijfers geven een indruk van de werkgelegenheid, maar de werkelijke werkgelegenheidsimpact zal lager zijn. Met de 'Toelichting bij bepaling economische effecten' uit het Evaluatiekader Structuurfondsen 2000-2006 is een instrument aangereikt om op een uniforme en systematische manier tot een netto effectmeting te komen. Voor ieder type maatregel is een berekeningswijze opgesteld. Daarbij wordt rekening gehouden met de volgende correcties:

Correcties om te komen tot netto effecten

- Projecten hebben effecten naar toeleveranciers die leveren aan de projectbetrokkenen, de *indirecte effecten*.
- Als gevolg van bijvoorbeeld een verbetering van het imago kunnen *uitstralingseffecten* optreden. Een regio wordt aantrekkelijk om zich er te vestigen.
- Er treden *dubbeltellingen* op, bijvoorbeeld wanneer bedrijven een IPR-premie ontvangen en daarnaast steun ontvangen als zij zich op een door het Kompas ondersteund bedrijventerrein vestigen.
- Bij *deadweight* gaat het om economische effecten die ook zouden hebben plaatsgevonden zonder de uitvoering van het programma.
- Bij *displacement* gaat het om economische effecten in een gebied in Noord-Nederland die ten koste gaan van een ander gebied in Noord-Nederland.
- Bij *substitutie* gaat het om economische effecten bij bedrijven en/of personen die ten koste gaan van andere bedrijven en/of personen.

Door de bruto gecreëerde werkgelegenheid te corrigeren voor bovenstaande aspecten kan men komen tot de netto gecreëerde werkgelegenheid. Het betreft een puntschatting. EIM volgt in grote lijnen de methodiek zoals uitgezet door Ecorys in de 'Toelichting bij bepaling economische effecten' in de MTR.

Door diverse partijen is kritiek geuit op de wijze van berekening van de netto werkgelegenheidseffecten.¹ Om van bruto naar netto te komen, vinden een aantal correcties plaats. De globale benadering, zoals die gehanteerd wordt in de toolkits, laat veel ruimte over voor eigen interpretaties en aannames. De correctiepercentages staan dan ook ter discussie. EIM heeft om deze reden onder- en bovengrenzen bepaald voor de netto werkgelegenheid door bij iedere toegepaste correctie te werken met drie scenario's (laag, middel, hoog) in plaats van één enkel cijfer te presenteren. Het middelste scenario is daarbij gelijk aan de berekening, zoals gehanteerd in de MTR en de Update van de MTR, en levert een puntschatting op. Met het scenario laag wordt de ondergrens van de verwachte netto werkgelegenheid bepaald en met het scenario hoog de bovengrens.

Voor de correctie van indirecte effecten zijn regioafhankelijke multipliers bepaald op basis van de biregionale input-outputtabellen van de noordelijke provincies.

¹ EIM (2006), Bruto-nettoberekening van werkgelegenheidseffecten Europese Structuurfondsprogramma's, in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken, Den Haag.

De multiplier is voor Groningen 1,17, voor Drenthe 1,19 en voor Fryslân 1,23. Deze stap wordt in het vervolg bij de bepaling van de netto werkgelegenheid niet expliciet genoemd.

In het resterende deel van deze bijlage wordt stilgestaan bij de bepaling van de werkgelegenheidseffecten per type maatregel.

Bepalen netto werkgelegenheid voor werklocaties

Op hoofdlijnen zijn de volgende stappen doorlopen om de netto werkgelegenheidseffecten voor de werklocaties te bepalen.

Stap 1: Bepaling van het (potentiële) aantal arbeidsplaatsen op ondersteunde werklocaties. De outputgegevens uit het monitoringsysteem van het SNN (zie hoofdstuk 4) geven aan hoeveel nieuwe, hetzij gerevitaliseerde ruimte is gecreëerd. Met behulp van regiospecifieke terreinquotiënten uit de Bedrijfslocatiemonitor van het Planbureau voor de Leefomgeving is het gemiddelde ruimtegebruik per werknemer bepaald. Ten opzichte van de Update van de MTR zijn de gemiddelde terreinquotiënten voor de periode 2000-2006 bepaald. In de Update van de MTR uit 2007 werden de quotiënten voor 2001 gehanteerd van het Centraal Planbureau, op dat moment de meest recente die beschikbaar waren. Door het quotiënt te berekenen van beide elementen wordt het aantal arbeidsplaatsen op de werklocaties verkregen.

Stap 2: Bepaling van het aantal arbeidsplaatsen bij bedrijven, afkomstig van buiten het gebied. In de MTR werd aangenomen dat:

- 10% van de bedrijven op de nieuwe en gerevitaliseerde bedrijventerreinen afkomstig is van buiten het gebied;
- 5% van de gebruikers van nieuwe kantoren afkomstig is van buiten het gebied;
- het gemiddelde ruimtegebruik van starters op nieuwe bedrijventerreinen 5% is.

Op deze wijze wordt gecorrigeerd voor 'displacement'. Immers, werknemers bij bedrijven die reeds binnen het gebied gevestigd waren, zijn niet als extra werkgelegenheid aangemerkt.

In deze stap zijn naast de correctiepercentages uit de MTR een aantal scenario's ingezet. De correctiepercentages, gekozen voor de diverse scenario's, staan in Tabel 20. Het scenario middel komt overeen met de correctiepercentages uit de MTR.

Tabel 20 Scenario's voor het bepalen van de netto werkgelegenheid voor werklocaties

	<i>Scenario laag</i>	<i>Scenario middel</i>	<i>Scenario hoog</i>
Nieuwe vestiging bedrijventerreinen	7,5%	10%	12,5%
Nieuwkomers kantoorgebruikers	2,5%	5%	7,5%
Ruimtegebruik starters	2,5%	5%	7,5%

Bron: EIM.

Stap 3: Bepaling totale productie van bedrijven op ondersteunde werklocaties.

Stap 4: Bepaling toename productie a.g.v. herlocatie bedrijven.

Stap 5: Bepaling van de omvang van het werkgelegenheidseffect van herlocatie. De veronderstelling is dat voor driekwart van de bedrijven de locatievoordelen aanleiding geven tot een uitbreiding van de productie(capaciteit). Er wordt uitgegaan van een gemiddelde productiestijging a.g.v. herlocatie van 10%.

Stap 6: Van bruto naar netto. Met displacementeffecten is in stap 2 reeds rekening gehouden. De inspanningen om 'deadweight' en substitutie-effecten te bepalen staan niet in verhouding tot de extra informatie die zij genereren. Er is aangenomen dat driekwart van het leeggekomen terrein wordt herbezet. Het nieuwe bedrijf is doorgaans kleiner dan het vertrekkende bedrijf (veelal starter). De gemiddelde omvang van een startend bedrijf is 1,4 werkzame personen en de gemiddelde omvang van een MKB-bedrijf (exclusief eenpitters) is 7 werkzame personen.¹ Voor deze herbezetting is een correctie uitgevoerd op de werkgelegenheid. De verwachte effecten staan in Tabel 21. De netto werkgelegenheid van werklocaties ligt naar verwachting tussen de 10.730 en 14.010 voltijdbanen.

Tabel 21 Verwachte netto werkgelegenheid voor werklocaties

		Onder- grens	Punt- schatting	Boven- grens
M.1.1.a/M.1.1.b	Aanleg/revitalisering bedrijventerreinen	8.740	9.960	11.140
M.1.2.c	Bedrijfshuisvesting	10	20	30
S.3.1	Vernieuwing stationsgebieden	1.980	2.410	2.840
	<i>Totaal</i>	<i>10.730</i>	<i>12.390</i>	<i>14.010</i>

Bron: EIM.

Bepalen netto werkgelegenheid voor bedrijfsgerichte maatregelen

Voor de bedrijfsgerichte maatregelen heeft EIM de bruto werkgelegenheidscijfers uit het monitoringsysteem van het SNN als uitgangspunt gebruikt. De stappen voor het bepalen van de netto werkgelegenheidseffecten voor bedrijfsgerichte maatregelen zijn:

Stap 1: Uit de IPR-evaluatie uit 2004² blijkt dat de 'deadweight' bij de IPR-vestiging 50% is. Voor de andere IPR-maatregelen wordt verondersteld dat dit effect minder sterk aanwezig is en wordt uitgegaan van een correctiepercentage voor 'deadweight' van 35%. Aangenomen is dat dit cijfer ook geldt voor de overige bedrijfsgerichte maatregelen.

¹ Bangma, K.L. en D. Snel (2009), Bedrijvendynamiek en werkgelegenheid: periode 1987-2008, EIM, Zoetermeer.

² Buck Consultants International (2004), Evaluatie IPR 1998-2002, in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken, Den Haag.

Stap 2: Interactie tussen maatregelen. Om rekening te houden met overlap tussen maatregelen M.1. en M.2 is uitgegaan van een minimaal interactie-effect van 70%.

Wederom is met scenario's gewerkt. De gebruikte percentages bij de scenario's staan vermeld in Tabel 22. Voor de 'deadweight' van IPR-vestiging is geen scenario gebruikt.

Tabel 22 Scenario's voor het bepalen van de netto werkgelegenheid voor bedrijfsgerichte maatregelen

	<i>Scenario laag</i>	<i>Scenario middel</i>	<i>Scenario hoog</i>
'Deadweight' IPR-vestiging	50%	50%	50%
'Deadweight' overige bedrijfsgerichte maatregelen	70%	65%	60%
Interactie tussen maatregelen M.1 en M.2	65%	70%	75%

Bron: EIM.

Het verwachte netto werkgelegenheidseffect voor de bedrijfsgerichte maatregelen ligt tussen de 3.630 en 4.910 additionele voltijdbanen (zie Tabel 23).

Tabel 23 Verwachte netto werkgelegenheid voor bedrijfsgerichte maatregelen

		<i>Ondergrens</i>	<i>Punt-schatting</i>	<i>Boven-grens</i>
M.1.2.a	Acquisitieondersteunende promotie	-	-	-
M.1.b.1	IPR-centraal	920	990	1.060
M.1.b.2	IPR decentraal	530	630	610
M.2.1.a	IPR-uitbreiding (decentraal)	590	690	790
M.2.2/ M.2.3.e	Generieke stimulering vernieuwende activiteiten in het MKB/Tenderprocedure	1.470	1.790	2.270
M.2.3.a	Financieringsfaciliteiten	30	40	40
M.2.3.b	Financiële stimulering strategische bedrijfsactiviteiten	90	110	140
M.2.3.c	Branchedorlichtingen en -acties	-	-	-
L.1.1/L.1.3	Versterking/vernieuwing landbouw	-	-	-
	<i>Totaal</i>	<i>3.630</i>	<i>4.250</i>	<i>4.910</i>

Bron: EIM.

Bepalen netto werkgelegenheid voor toeristische maatregelen

Als uitgangspunt voor de berekening van de netto werkgelegenheidseffecten voor de toeristische maatregelen heeft EIM de bruto werkgelegenheidscijfers uit het monitoringsysteem van het SNN gebruikt. EIM heeft gewerkt met verhoudingsgetallen die zijn ontleend aan de MTR en de Update MTE EPD Noord-Nederland

2000-2006¹. Circa 30% van de bruto werkgelegenheid kan als netto worden gezien. Voor het scenario laag is een percentage van 25% gebruikt en voor het scenario hoog is een percentage van 35% gebruikt. Het verwachte netto werkgelegenheidseffect voor de toeristische maatregelen ligt tussen de 900 en 1.240 additionele voltijdbanen.²

Tabel 24 Verwachte netto werkgelegenheid voor toeristische maatregelen

		Onder- grens	Punt- schatting	Boven- grens
M.2.1.b	Stimulering investeringen in de toeristische sector	120	140	160
M.2.3.d	Kwaliteitsverbetering toeristische marktsector	90	110	130
S.4.1	Aantrekkelijk houden/maken van het openbare gebied	30	30	40
S.4.2	Versterken van het aanbod toeristische, culturele en sportvoorzieningen	320	380	450
L.2.2	Grootschalige functiewijziging en -aanpassing	40	50	50
L.4.1	Verbetering recreatief-toeristische infrastructuur	210	250	290
L.4.2	Verbetering watersportmogelijkheden	90	100	120
	<i>Totaal</i>	<i>900</i>	<i>1.060</i>	<i>1.240</i>

Bron: EIM.

Bepalen netto werkgelegenheid voor kennisinfrastructuur

Voor de berekening van de kwantitatieve effecten voor kennisinfrastructuur is hetzelfde stappenplan gevolgd als bij de werklocaties. Het verwachte netto werkgelegenheidseffect voor kennisinfrastructuur wordt geschat op 710 tot 1.070 voltijdbanen (zie Tabel 25).

Tabel 25 Verwachte netto werkgelegenheid voor kennisinfrastructuur

		Onder- grens	Punt- schatting	Boven- grens
S.5.1	Oprichting (top-)kennisinstituten en aanbieden nieuwe opleidingen	530	675	815
S.5.2	Vestigingslocaties kennisgeoriënteerde bedrijvigheid	180	220	255
	<i>Totaal</i>	<i>710</i>	<i>895</i>	<i>1.070</i>

Bron: EIM.

Bepalen netto werkgelegenheid voor arbeidsmarkt

Voor de berekening van de kwantitatieve effecten voor arbeidsmarktgerichte maatregelen is dezelfde methodiek gevolgd als voor bedrijfsgerichte maatregelen.

¹ Ecorys (2005), Update MTE EPD Noord-Nederland 2000-2006.

² Het verwachte netto werkgelegenheidseffect is een minimumraming. Bij de berekeningen is geen rekening gehouden met uitstralingseffecten. Betrouwbare kengetallen ontbreken. In de praktijk zullen een versterking van het aanbod van toeristische en culturele voorzieningen en een verbetering van de recreatief-toeristische infrastructuur nieuwe bedrijvigheid aantrekken.

len. Verwacht wordt dat het netto werkgelegenheidseffect voor kennisinfrastructuur uitkomt op 120 tot 160 voltijdbanen (zie Tabel 26).

Tabel 26 Verwachte netto werkgelegenheid voor arbeidsmarkt

		<i>Onder- grens</i>	<i>Punt- schatting</i>	<i>Boven- grens</i>
M.3.1.b	Verbetering werking arbeidsmarkt	110	130	150
M.3.2.d	Scheppen nieuwe werkgelegenheid	10	10	10
	<i>Totaal</i>	<i>120</i>	<i>140</i>	<i>160</i>

Bron: EIM.

BIJLAGE IV Tabellen

Tabel 27 Totaal begrote kosten van het Kompas voor de periode 2000-2006 en de geraamde bijdrage van private middelen, EZ/Kompasmiddelen en overige publieke middelen (in euro's)

		<i>Totaal begrote kosten Kompas</i>	<i>w.v. privaat</i>	<i>w.v. EZ/Kompas</i>	<i>w.v. overige publiek</i>
Werklocaties		487.415	78.858	51.035	357.522
M.1.1.a/M.1.1.b	Aanleg/revitalisering bedrijventerreinen	399.883	61.785	44.942	293.155
M.1.2.c	Bedrijfshuisvesting	18.429	11.042	1.916	5.472
S.3.1	Vernieuwing stationsgebieden	69.103	6.031	4.177	58.895
Bedrijfsgerichte maatregelen		3.043.921	2.523.604	361.136	159.181
M.1.2.a	Acquisitieondersteunende promotie	4.063	435	3.482	146
M.1.b.1	IPR-centraal	1.836.460	1.675.710	160.750	0
M.1.b.2	IPR-decentraal (vestiging)	216.136	172.722	33.201	10.212
M.2.1.a	IPR-decentraal (uitbreiding)	599.504	510.432	61.589	27.483
M.2.2/M.2.3.e	Generieke stimulering vernieuwing MKB/Tenderprocedure	208.816	83.989	51.577	73.250
M.2.3.a	Financieringsfaciliteiten	24.421	6.560	4.731	13.130
M.2.3.b	Financiële stimulering strategische bedrijfsactiviteiten	123.251	67.209	40.190	15.852
M.2.3.c	Branchedoorlichtingen en -acties	3.959	0	2.990	969
L.1.1/L.1.3	Versterking/vernieuwing landbouw	27.311	6.546	2.626	18.138
Toeristische maatregelen		694.564	243.522	99.606	351.436
M.2.1.b	Stimulering investeringen in de toeristische sector	200.276	171.414	28.072	790
M.2.3.d	Kwaliteitsverbetering toeristische marktsector	15.641	6.415	5.891	3.336
S.4.1	Aantrekkelijk houden/maken van het openbare gebied	65.297	1.982	1.660	61.654
S.4.2	Versterken van het aanbod van toeristische, culturele en sportvoorzieningen	69.267	27.648	19.047	22.571
L.2.2	Grootschalige functiewijziging en -aanpassing	37.906	18.448	3.889	15.569
L.4.1	Verbetering recreatief-toeristische infrastructuur	116.348	14.901	22.968	78.478
L.4.2	Verbetering watersportmogelijkheden	189.829	2.713	18.079	169.037
Kennisinfrastructuur		183.535	64.616	36.284	82.634
S.5.1	Oprichting (top-)kennisinstituten en aanbieden nieuwe opleidingen	147.402	52.025	31.054	64.323
S.5.2	Vestigingslocaties kennisgeoriënteerde bedrijvigheid	36.133	12.591	5.230	18.311
Arbeidsmarkt		41.730	15.281	8.402	18.046
M.3.1.b/M.3.2.d	Verbetering werking arbeidsmarkt/scheppen nieuwe werkgelegenheid	41.730	15.281	8.402	18.046
Overige maatregelen		22.946	3.200	1.727	18.019
M.4.1	Optimaliseren internationale transportassen	22.946	3.200	1.727	18.019
Uitvoeringskosten		32.021	0	16.840	15.181
<i>Totaal</i>		<i>4.506.132</i>	<i>2.929.082</i>	<i>575.030</i>	<i>1.002.020</i>

Bron: SNN, bewerking EIM.

Tabel 28 Overzicht wijzigingen in de geraamde bijdrage van EZ/Kompasmiddelen aan het Kompas naar type maatregel in het Jaarprogramma (JP) 2000 en de Update van het Jaarprogramma 2006 (in euro's)

		<i>Geraamde bij- drage EZ/Kompas JP 2000</i>	<i>Saldo wijziging EZ/Kompas 2001-2006</i>	<i>Geraamde bijdrage EZ/Kompas Update JP 2006</i>
Werklocaties		49.462.000	1.573.000	51.035.000
M.1.1.a/M.1.1.b	Aanleg/revitalisering bedrijventerreinen	31.765.000	13.177.000	44.942.000
M.1.2.c	Bedrijfshuisvesting	1.815.000	101.000	1.916.000
S.3.1	Vernieuwing stationsgebieden	15.882.000	-11.705.000	4.177.000
Bedrijfsgerichte maatregelen		378.679.000	-17.543.000	361.136.000
M.1.2.a	Acquisitieondersteunende promotie	2.995.000	487.000	3.482.000
M.1.2.b.1	IPR-centraal	142.941.000	17.809.000	160.750.000
M.1.2.b.2	IPR-decentraal (vestiging)	77.823.000	-44.622.000	33.201.000
M.2.1.a	IPR-decentraal (uitbreiding)	77.823.000	-16.234.000	61.589.000
M.2.2/M.2.3.e	Generieke stimulering vernieuwing MKB/Tenderprocedure	26.773.000	24.804.000	51.577.000
M.2.3.a	Financieringsfaciliteiten	5.445.000	-714.000	4.731.000
M.2.3.b	Financiële stimulering strategische bedrijfsactiviteiten	21.509.000	18.681.000	40.190.000
M.2.3.c	Branchedoorlichtingen en -acties	12.252.000	-9.262.000	2.990.000
L.1.1/L.1.3	Versterking/vernieuwing landbouw	11.118.000	-8.492.000	2.626.000
Toeristische maatregelen		66.252.000	33.354.000	99.606.000
M.2.1.b	Stimulering investeringen in de toeristische sector	15.882.000	12.190.000	28.072.000
M.2.3.d	Kwaliteitsverbetering toeristische marktsector	4.765.000	1.126.000	5.891.000
S.4.1	Aantrekkelijk houden/maken van het openbare gebied	4.538.000	-2.878.000	1.660.000
S.4.2	Versterken van het aanbod van toeristische, culturele en sportvoorzieningen	6.807.000	12.240.000	19.047.000
L.2.2	Grootschalige functiewijziging en -aanpassing	3.403.000	486.000	3.889.000
L.4.1	Verbetering recreatief-toeristische infrastructuur	11.798.000	11.170.000	22.968.000
L.4.2	Verbetering watersportmogelijkheden	19.059.000	-980.000	18.079.000
Kennisinfrastructuur		13.614.000	22.670.000	36.284.000
S.5.1	Oprichting (top-)kennisinstituten en aanbieden nieuwe opleidingen	6.807.000	24.247.000	31.054.000
S.5.2	Vestigingslocaties kennisgeoriënteerde bedrijvigheid	6.807.000	-1.577.000	5.230.000
Arbeidsmarkt		21.645.000	-13.243.000	8.402.000
M.3.1.b/M.3.2.d	Verbetering werking arbeidsmarkt/scheppen nieuwe werkgelegenheid	21.645.000	-13.243.000	8.402.000
Overige maatregelen		0	1.727.000	1.727.000
M.4.1	Optimaliseren internationale transportassen	0	1.727.000	1.727.000
Uitvoeringskosten		7.260.000	9.580.000	16.840.000
<i>Totaal</i>		<i>536.912.000</i>	<i>38.117.000</i>	<i>575.030.000</i>

Bron: SNN, bewerking EIM.

Tabel 29 Geraamde bijdrage EZ/Kompasmiddelen en de verleende EZ/Kompasmiddelen per type maatregel, 2000-2006

		<i>Geraamde bijdrage EZ/Kompas Update JP 2006</i>	<i>Totaal verleend EZ/Kompas 2000-2006</i>	<i>% Verleend t.o.v. geraamde bijdrage</i>
Werklocaties		51.035.000	55.590.274	108,9%
M.1.1.a/M.1.1.b	Aanleg/revitalisering bedrijventerreinen	44.942.000	48.588.682	108,1%
M.1.2.c	Bedrijfshuisvesting	1.916.000	2.201.976	114,9%
S.3.1	Vernieuwing stationsgebieden	4.177.000	4.799.616	114,9%
Bedrijfsgerichte maatregelen		361.136.000	367.407.649	101,7%
M.1.2.a	Acquisitieondersteunende promotie	3.482.000	4.000.300	114,9%
M.1.2.b.1	IPR-centraal	160.750.000	168.746.632	105,0%
M.1.2.b.2	IPR-decentraal (vestiging)	33.201.000	28.189.888	84,9%
M.2.1.a	IPR-decentraal (uitbreiding)	61.589.000	59.184.505	96,1%
M.2.2/M.2.3.e	Generieke stimulering vernieuwing MKB/Tenderprocedure	51.577.000	55.799.532	108,2%
M.2.3.a	Financieringsfaciliteiten	4.731.000	5.435.590	114,9%
M.2.3.b	Financiële stimulering strategische bedrijfsactiviteiten	40.190.000	40.173.421	100,0%
M.2.3.c	Branchedoorlichtingen en -acties	2.990.000	3.011.463	100,7%
L.1.1/L.1.3	Versterking/vernieuwing landbouw	2.626.000	2.866.318	109,2%
Toeristische maatregelen		99.606.000	101.717.496	102,1%
M.2.1.b	Stimulering investeringen in de toeristische sector	28.072.000	26.542.338	94,6%
M.2.3.d	Kwaliteitsverbetering toeristische marktsector	5.891.000	6.393.100	108,5%
S.4.1	Aantrekkelijk houden/maken van het openbare gebied	1.660.000	1.906.900	114,9%
S.4.2	Versterken van het aanbod van toeristische, culturele en sportvoorzieningen	19.047.000	19.444.949	102,1%
L.2.2	Grootschalige functiewijziging en -aanpassing	3.889.000	4.468.795	114,9%
L.4.1	Verbetering recreatief-toeristische infrastructuur	22.968.000	23.355.131	101,7%
L.4.2	Verbetering watersportmogelijkheden	18.079.000	19.606.283	108,4%
Kennisinfrastructuur		36.284.000	41.690.248	114,9%
S.5.1	Oprichting (top-)kennisinstituten en aanbieden nieuwe opleidingen	31.054.000	35.681.046	114,9%
S.5.2	Vestigingslocaties kennisgeoriënteerde bedrijvigheid	5.230.000	6.009.202	114,9%
Arbeidsmarkt		8.402.000	8.672.964	103,2%
M.3.1.b/M.3.2.d	Verbetering werking arbeidsmarkt/scheppen nieuwe werkgelegenheid	10.522.000	8.672.964	103,2%
Overige maatregelen		1.727.000	1.983.813	114,9%
M.4.1	Optimaliseren internationale transportassen	1.727.000	1.983.813	114,9%
Uitvoeringskosten		16.840.000	16.823.378	99,9%
<i>Totaal</i>		<i>575.030.000</i>	<i>593.885.822</i>	<i>103,3%</i>

Bron: SNN, bewerking EIM.

Tabel 30 Verleende totale middelen, EZ/Kompasmiddelen, EFRO-middelen, overige publieke middelen en private middelen 2000-2006 (x 1 miljoen euro)

		Totaal	w.v. EZ/Ko mpas	w.v. EFRO	w.v. Overig Publiek	w.v. Privaat
Werklocaties		517,6	55,6	124,1	262,9	75,0
M.1.1.a/M.1.1.b	Aanleg/revitalisering bedrijventerreinen	439,0	48,6	105,0	223,5	61,9
M.1.2.c	Bedrijfshuisvesting	19,2	2,2	4,0	1,9	11,0
S.3.1	Vernieuwing stationsgebieden	59,4	4,8	15,1	37,4	2,1
Bedrijfsgerichte maatregelen		3.128,3	367,4	97,8	43,2	2.619,9
M.1.2.a	Acquisitieondersteunende promotie	4,6	4,0	-	0,1	0,4
M.1.2.b.1	IPR-centraal	1.966,8	168,7	-	-	1.798,0
M.1.2.b.2	IPR-decentraal (vestiging)	211,3	28,2	14,1	-	169,0
M.2.1.a	IPR-decentraal (uitbreiding)	580,6	59,2	26,3	-	495,0
M.2.2/M.2.3.e	Generieke stimulering vernieuwing MKB/Tenderprocedure	196,5	55,8	33,7	35,1	71,9
M.2.3.a	Financieringsfaciliteiten	21,4	5,4	3,6	5,8	6,6
M.2.3.b	Financiële stimulering strategische bedrijfsactiviteiten	131,6	40,2	19,0	-	72,4
M.2.3.c	Branchedoorlichtingen en -acties	4,0	3,0	1,0	-	-
L.1.1/L.1.3	Versterking/vernieuwing landbouw	11,6	2,9	-	2,2	6,6
Toeristische maatregelen		659,4	101,7	79,9	210,7	267,1
M.2.1.b	Stimulering investeringen in de toeristische sector	220,7	26,5	6,2	-	187,9
M.2.3.d	Kwaliteitsverbetering toeristische marktsector	21,7	6,4	1,0	4,6	9,8
S.4.1	Aantrekkelijk houden/maken van het openbare gebied	26,8	1,9	7,4	16,5	1,0
S.4.2	Versterken van het aanbod van toeristische, culturele en sportvoorzieningen	91,1	19,4	7,9	35,9	27,8
L.2.2	Grootschalige functiewijziging en -aanpassing	38,0	4,5	9,5	5,7	18,3
L.4.1	Verbetering recreatief-toeristische infrastructuur	113,3	23,4	15,0	55,8	19,3
L.4.2	Verbetering watersportmogelijkheden	147,8	19,6	32,9	92,3	3,0
Kennisinfrastructuur		195,2	41,7	41,1	42,3	70,2
S.5.1	Oprichting (top-)kennisinstituten en aanbieden nieuwe opleidingen	158,1	35,7	34,7	27,4	60,3
S.5.2	Vestigingslocaties kennisgeoriënteerde bedrijvigheid	37,1	6,0	6,4	14,9	9,8
Arbeidsmarkt		31,2	8,7	5,0	7,1	10,5
M.3.1.b	Verbetering werking arbeidsmarkt	27,7	7,9	4,6	5,6	9,6
M.3.2.d	Scheppen nieuwe werkgelegenheid	3,5	0,8	0,4	1,4	0,9
Overige maatregelen		23,2	2,0	-	18,0	3,2
M.4.1	Optimaliseren internationale transportassen	23,2	2,0	-	18,0	3,2
Uitvoeringskosten		34,5	16,8	0,9	16,8	-
<i>Totaal</i>		<i>4.589,5</i>	<i>593,9</i>	<i>348,7</i>	<i>601,0</i>	<i>3.045,8</i>

Bron: SNN, bewerking EIM.

Tabel 31 De verlening, vaststelling en vrijval per 15 juli 2010 van EZ/Kompasmiddelen per type maatregel (excl. IPR-Centraal)

		<i>Totaal verleend EZ/Kompas</i>	<i>Vaststelling per 15/07/2010</i>	<i>Vrijval per 15/07/2010</i>	<i>Vrijval de- committing per 15/07/2010</i>
Werklocaties		55.590.274	32.834.986	8.105.137	706.011
M.1.1.a/M.1.1.b	Aanleg/revitalisering bedrijventerreinen	48.588.682	26.604.454	7.334.077	0
M.1.2.c	Bedrijfshuisvesting	2.201.976	2.191.851	10.125	0
S.3.1	Vernieuwing stationsgebieden	4.799.616	4.038.681	760.935	706.011
Bedrijfsgerichte maatregelen		367.407.649	54.501.596	11.712.256	182.257
M.1.2.a	Acquisitieondersteunende promotie	4.000.300	3.464.502	535.798	0
M.1.2.b.2	IPR-decentraal (vestiging)	28.189.888	0	0	0
M.2.1.a	IPR-decentraal (uitbreiding)	59.184.505	385.241	1.429.880	0
M.2.2/M.2.3.e	Generieke stimulering vernieuwing MKB/Tenderprocedure	55.799.532	41.147.716	8.437.344	182.257
M.2.3.a	Financieringsfaciliteiten	5.435.590	5.004.489	431.101	0
M.2.3.b	Financiële stimulering strategische bedrijfsactiviteiten	40.173.421	0	0	0
M.2.3.c	Branchedoorlichtingen en -acties	3.011.463	2.731.831	279.632	0
L.1.1/L.1.3	Versterking/vernieuwing landbouw	2.866.318	1.767.817	598.501	0
Toeristische maatregelen		101.717.496	46.722.060	6.845.955	1.343.717
M.2.1.b	Stimulering investeringen in de toeristische sector	26.542.338	0	0	0
M.2.3.d	Kwaliteitsverbetering toeristische marktsector	6.393.100	3.000.880	1.404.228	392.501
S.4.1	Aantrekkelijk houden/maken van het openbare gebied	1.906.900	811.734	13.166	0
S.4.2	Versterken van het aanbod van toeristische, culturele en sportvoorzieningen	19.444.949	7.006.366	215.726	0
L.2.2	Grootschalige functiewijziging en -aanpassing	4.468.795	3.978.671	490.124	0
L.4.1	Verbetering recreatief-toeristische infrastructuur	23.355.131	14.812.532	3.458.758	951.216
L.4.2	Verbetering watersportmogelijkheden	19.606.283	17.111.877	1.263.953	0
Kennisinfrastructuur		41.690.248	31.171.075	3.410.219	1.681.075
S.5.1	Oprichting (top-)kennisinstituten en aanbieden nieuwe opleidingen	35.681.046	28.774.075	2.798.017	1.681.075
S.5.2	Vestigingslocaties kennisgeoriënteerde bedrijvigheid	6.009.202	2.397.000	612.202	0
Arbeidsmarkt		8.672.964	3.561.675	1.042.071	0
M.3.1.b/M.3.2.d	Verbetering werking arbeidsmarkt/scheppen nieuwe werkgelegenheid	8.672.964	3.561.675	1.042.071	0
Overige maatregelen		1.983.813	1.983.813	0	0
M.4.1	Optimaliseren internationale transportassen	1.983.813	1.983.813		0
Uitvoeringskosten		16.823.378	1.167.628	0	0
<i>Totaal</i>		<i>425.139.190</i>	<i>171.942.833</i>	<i>31.115.638</i>	<i>3.913.060</i>

Bron: SNN, bewerking EIM.

Tabel 32 Verwachte bruto werkgelegenheid EZ/Kompas (in fte's), 2000-2006

		Doel 2000-2006	Invulling per 1/7/2010	% Invul- ling	Realisatie per 1/7/2010	% Reali- satie
Werklocaties		28.792	27.146	94%	20.713	72%
M.1.1.a/M.1.1.b	Aanleg/revitalisering bedrijventerreinen	20.000	18.676	93%	12.844	64%
M.1.2.c	Bedrijfshuisvesting	392	330	84%	290	74%
S.3.1	Vernieuwing stationsgebieden	8.400	8.140	97%	7.579	90%
Bedrijfsgerichte maatregelen		18.177	18.063	99%	21.119	116%
M.1.2.a	Acquisitieondersteunende promotie	1.260	1.256	100%	5.145	408%
M.1.2.b.1	IPR-centraal	2.350	2.819	120%	1.675	71%
M.1.2.b.2	IPR-decentraal (vestiging)	2.447	1.634	67%	796	33%
M.2.1.a	IPR-decentraal (uitbreiding)	4.398	3.887	88%	3.407	77%
M.2.2/M.2.3.e	Generieke stimulering vernieuwing MKB/Tenderprocedure	7.262	7.571	104%	9.402	129%
M.2.3.a	Financieringsfaciliteiten	310	318	103%	156	50%
M.2.3.b	Financiële stimulering strategische bedrijfsactiviteiten	-	469	-	319	-
M.2.3.c	Branchedoorlichtingen en -acties	-	-	-	-	-
L.1.1/L.1.3	Versterking/vernieuwing landbouw	150	109	72%	219	146%
Toeristische maatregelen		2.867	3.551	124%	3.998	139%
M.2.1.b	Stimulering investeringen in de toeristische sector	786	470	60%	742	94%
M.2.3.d	Kwaliteitsverbetering toeristische marktsector	335	371	111%	602	180%
S.4.1	Aantrekkelijk houden/maken van het openbare gebied	126	107	85%	119	94%
S.4.2	Versterken van het aanbod van toeristische, culturele en sportvoorzieningen	291	1.283	441%	1.423	489%
L.2.2	Grootschalige functiewijziging en -aanpassing	150	152	101%	152	101%
L.4.1	Verbetering recreatief-toeristische infrastructuur	839	822	98%	642	77%
L.4.2	Verbetering watersportmogelijkheden	340	347	102%	318	94%
Kennisinfrastructuur		3.562	2.759	77%	1.726	48%
S.5.1	Oprichting (top-)kennisinstituten en aanbieden nieuwe opleidingen	3.142	2.099	67%	1.593	51%
S.5.2	Vestigingslocaties kennisgeoriënteerde bedrijvigheid	420	660	157%	133	32%
Arbeidsmarkt		1.110	722	65%	192	17%
M.3.1.b	Verbetering werking arbeidsmarkt	1.110	685	62%	162	15%
M.3.2.d	Scheppen nieuwe werkgelegenheid	-	38	-	30	-
Overige maatregelen		-	-	-	-	-
M.4.1	Optimaliseren internationale transportassen	-	-	-	-	-
Uitvoeringskosten		n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
<i>Totaal</i>		<i>54.508</i>	<i>52.241</i>	<i>96%</i>	<i>47.748</i>	

Bron: SNN, bewerking EIM.

Tabel 33 Verwachte netto werkgelegenheid EZ/Kompas (in fte's), 2000-2006

		Ondergrens	Puntschatting	Bovengrens
Werklocaties		10.730	12.390	14.010
M.1.1.a/M.1.1.b	Aanleg/revitalisering bedrijventerreinen	8.740	9.960	11.140
M.1.2.c	Bedrijfshuisvesting	10	20	30
S.3.1	Vernieuwing stationsgebieden	1.980	2.410	2.840
Bedrijfsgerichte maatregelen		3.630	4.250	4.910
M.1.2.a	Acquisitieondersteunende promotie	-	-	-
M.1.2.b.1	IPR-centraal	920	990	1.060
M.1.2.b.2	IPR-decentraal (vestiging)	530	630	610
M.2.1.a	IPR-decentraal (uitbreiding)	590	690	790
M.2.2/M.2.3.e	Generieke stimulering vernieuwing MKB/Tenderprocedure	1.470	1.790	2.270
M.2.3.a	Financieringsfaciliteiten	30	40	40
M.2.3.b	Financiële stimulering strategische bedrijfsactiviteiten	90	110	140
M.2.3.c	Branchedoorlichtingen en -acties	-	-	-
L.1.1/L.1.3	Versterking/vernieuwing landbouw	-	-	-
Toeristische maatregelen		900	1.060	1.240
M.2.1.b	Stimulering investeringen in de toeristische sector	120	140	160
M.2.3.d	Kwaliteitsverbetering toeristische marktsector	90	110	130
S.4.1	Aantrekkelijk houden/maken van het openbare gebied	30	30	40
S.4.2	Versterken van het aanbod van toeristische, culturele en sportvoorzieningen	320	380	450
L.2.2	Grootschalige functiewijziging en -aanpassing	40	50	50
L.4.1	Verbetering recreatief-toeristische infrastructuur	210	250	290
L.4.2	Verbetering watersportmogelijkheden	90	100	120
Kennisinfrastructuur		710	895	1.070
S.5.1	Oprichting (top-)kennisinstituten en aanbieden nieuwe opleidingen	530	675	815
S.5.2	Vestigingslocaties kennisgeoriënteerde bedrijvigheid	180	220	255
Arbeidsmarkt		120	140	160
M.3.1.b	Verbetering werking arbeidsmarkt	110	130	150
M.3.2.d	Scheppen nieuwe werkgelegenheid	10	10	10
Overige maatregelen		-	-	-
M.4.1	Optimaliseren internationale transportassen	-	-	-
Uitvoeringskosten		n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
<i>Totaal</i>		<i>16.090</i>	<i>18.740</i>	<i>21.390</i>

Bron: SNN, bewerking EIM.

Tabel 34 Publieke middelen (x 1 miljoen euro), private middelen (x 1 miljoen euro) en aandeel private cofinanciering

		Stand Update: 2000-2006			Stand Actualisering: 2000-2006		
		Publ.	Priv.	Aandeel	Publ.	Priv.	Aandeel
Werklocaties		441,3	75,6	0,2	442,6	75,0	0,2
M.1.1.a	Aanleg bedrijventerreinen	246,3	46,6	0,2	246,3	46,6	0,2
M.1.1.b	Revitalisering bedrijventerreinen	129,5	15,9	0,1	130,8	15,3	0,1
M.1.2.c	Bedrijfshuisvesting	8,2	11,0	1,3	8,2	11,0	1,3
S.3.1	Vernieuwing stationsgebieden	57,3	2,1	0,0	57,3	2,1	0,0
Bedrijfsgerichte maatregelen		512,1	2.638,9	5,2	508,4	2.619,9	5,2
M.1.2.a	Acquisitieondersteunende promotie	512,1	2.638,9	5,2	4,1	0,4	0,1
M.1.2.b.1	IPR-centraal	4,1	0,4	0,1	168,7	1.798,0	10,7
M.1.2.b.2	IPR-decentraal (vestiging)	168,7	1.798,0	10,7	42,3	169,0	4,0
M.2.1.a	IPR-decentraal (uitbreiding)	47,3	189,0	4,0	85,5	495,0	5,8
M.2.2/M.2.3.e	Generieke stimulering vernieuwing MKB/Tenderproc.	85,5	495,0	5,8	108,7	56,7	0,5
M.2.3.a	Financieringsfaciliteiten	108,9	57,5	0,5	14,9	6,6	0,4
M.2.3.b	Financiële stimulering strategische bedrijfsactiviteiten	14,9	6,6	0,4	59,2	72,4	1,2
M.2.3.c	Branchedoorlichtingen en -acties	57,7	70,5	1,2	4,0	0,0	0,0
M.2.3.e	Tenderprocedure	4,0	0,0	0,0	15,9	15,2	1,0
L.1.1	Versterking landbouw	15,9	15,2	1,0	3,1	1,9	0,6
L.1.3	Vernieuwing landbouw	3,1	1,9	0,6	1,9	4,6	2,4
Toeristische maatregelen		389,0	271,5	0,7	392,3	267,1	0,7
M.2.1.b	Stimulering investeringen in de toeristische sector	31,5	189,2	6,0	32,8	187,9	5,7
M.2.3.d	Kwaliteitsverbetering toeristische marktsector	12,0	9,8	0,8	12,0	9,8	0,8
S.4.1	Aantrekkelijk houden/maken van het openbare gebied	25,8	1,0	0,0	25,8	1,0	0,0
S.4.2	Versterken van het aanbod van toeristische, culturele en sportvoorzieningen	61,4	30,8	0,5	63,3	27,8	0,4
L.2.2	Grootschalige functiewijziging en -aanpassing	19,6	18,3	0,9	19,6	18,3	0,9
L.4.1	Verbetering recreatief-toeristische infrastructuur	94,0	19,3	0,2	94,1	19,3	0,2
L.4.2	Verbetering watersportmogelijkheden	144,6	3,1	0,0	144,7	3,0	0,0
Kennisinfrastructuur		133,0	63,9	0,5	125,0	70,2	0,6
S.5.1	Oprichting (top-)kennisinstituten en aanbieden nieuwe opleidingen	105,8	54,0	0,5	97,8	60,3	0,6
S.5.2	Vestigingslocaties kennisgeoriënteerde bedrijvigheid	27,3	9,8	0,4	27,3	9,8	0,4
Arbeidsmarkt		20,1	9,6	0,5	20,7	10,5	0,5
M.3.1.b	Verbetering werking arbeidsmarkt	17,5	8,7	0,5	18,2	9,6	0,5
M.3.2.d	Scheppen nieuwe werkgelegenheid	2,6	0,9	0,4	2,6	0,9	0,4
Overige maatregelen		20,0	3,2	0,2	20,0	3,2	0,2
M.4.1	Optimaliseren internationale transportassen	20,0	3,2	0,2	20,0	3,2	0,2

* Het aandeel private cofinanciering per maatregel wijkt voor sommige maatregelen af van de in de MTR gepubliceerde factoren door nieuwe inzichten. Bron: SNN, bewerking EIM.

Tabel 35 Publieke middelen (in euro) per netto gecreëerde arbeidsplaats (fte)*

		<i>Stand MTR:</i> 2000-2002	<i>Stand Update:</i> 2000-2006	<i>Stand actualise- ring: 2000-2006</i>
Werklocaties		36.379	47.095	35.722
M.1.1.a	Aanleg bedrijventerreinen	47.815	44.787	31.141
M.1.1.b	Revitalisering bedrijventerreinen	106.785	84.610	63.792
M.1.2.c	Bedrijfshuisvesting	347.800	409.297	409.297
S.3.1	Vernieuwing stationsgebieden	24.361	24.704	23.781
Bedrijfsgerichte maatregelen		96.938	118.806	119.622
M.1.2.a	Acquisitieondersteunende promotie	-	-	-
M.1.2.b.1	IPR-centraal	161.377	170.451	170.451
M.1.2.b.2	IPR-decentraal (vestiging)	69.817	69.503	67.065
M.2.1.a	IPR-decentraal (uitbreiding)	113.883	123.960	123.960
M.2.2	Generieke stimulering vernieuwing MKB	39.053	74.073	74.479
M.2.3.a	Financieringsfaciliteiten	427.546	371.901	371.901
M.2.3.b	Financiële stimulering strategische bedrijfsactiviteiten	275.284	524.618	538.258
M.2.3.c	Branchedoorlichtingen en -acties	-	-	-
M.2.3.e	Tenderprocedure	28.284	48.093	48.093
L.1.1	Versterking landbouw	-	-	-
L.1.3	Vernieuwing landbouw	-	-	-
Toeristische maatregelen		301.408	366.979	370.120
M.2.1.b	Stimulering investeringen in de toeristische sector	64.611	225.209	234.137
M.2.3.d	Kwaliteitsverbetering toeristische marktsector	120.738	108.762	108.762
S.4.1	Aantrekkelijk houden/maken van het openbaar gebied	742.919	861.260	861.260
S.4.2	Versterken van het aanbod van toeristische, culturele en sportvoorzieningen	376.918	161.528	166.594
L.2.2	Grootschalige functiewijziging en -aanpassing	-	-	-
L.4.1	Verbetering recreatief-toeristische infrastructuur	380.454	376.045	376.309
L.4.2	Verbetering watersportmogelijkheden	1.198.459	1.446.434	1.447.320
Kennisinfrastructuur		305.674	155.576	139.716
S.5.1	Oprichting (top-)kennisinstituten en aanbieden nieuwe opleidingen	1.379.686	156.682	144.873
S.5.2	Vestigingslocaties kennisgeoriënteerde bedrijvigheid	242.497	151.427	123.895
Arbeidsmarkt		-	143.342	148.120
M.3.1.b	Verbetering werking arbeidsmarkt	-	134.715	139.784
M.3.2.d	Scheppen nieuwe werkgelegenheid	-	255.490	256.490
Overige maatregelen		-	-	-
M.4.1	Optimaliseren internationale transportassen	-	-	-

* Vanwege nieuwe inzichten in de berekening van de netto werkgelegenheid verschillen de publieke middelen per netto arbeidsplaats t.o.v. de MTR. Voor de berekening van de netto werkgelegenheid is het middelste scenario gebruikt. Bron: SNN, bewerking EIM.

